

KIRKEGÅRDEN

Februar 2014

34. årgang

1

Experience the difference

R43

- 43 cm klippebredde
- Aluminiumsskjold
- Opsamler

Spar kr. 1.172

Nu kr. 3.395

ekskl. moms

JS63V

- 43 cm klippebredde
- Aluminiumsskjold
- Variabel hastighed

Spar kr. 1.597

Nu kr. 4.596

ekskl. moms

Run46

- 46 cm klippebredde
- Stålskjold
- Opsamler

Spar kr. 782

Nu kr. 3.196

ekskl. moms

NYHED

NYHED

Z235

- 107 cm klippebredde
- Effektiv EZtrak, ingen venderadius
- Enkel at arbejde med

Spar kr. 5.802

Nu kr. 24.996

ekskl. moms

X125

- 107 cm klippebredde
- Ergonomisk design
- Enkel og logisk betjening

Spar kr. 3.281

Nu kr. 17.996

ekskl. moms

Mejlby-Vilsgaard A/S

6210 Bredebro, Tlf. 74 71 16 71
6740 Bramming, Tlf. 75 19 01 22
7970 Redsted M, Tlf. 96 70 66 00
9610 Nørager, Tlf. 98 65 12 11
9700 Brønderslev, Tlf. 98 82 13 99
www.mejlbyvilsgaard.dk

Midtjydsk Maskincenter A/S

8380 Trige, Tlf. 86 62 73 22
8800 Viborg, Tlf. 86 62 73 22
www.mmcvt.dk

Ole Mathiesen MaskinCenter A/S

8543 Hornslet, Tlf. 86 99 55 41
www.ommc.dk

Herborg Smede- og Maskinforretning A/S

6920 Videbæk, Tlf. 97 17 28 66
7323 Give, Tlf. 75 73 32 11
7620 Lemvig, Tlf. 97 89 13 00
www.herborg-maskinforretning.dk

GMC

5260 Odense S, Tlf. 64 72 14 60
5620 Glamsbjerg, Tlf. 64 72 14 60
5700 Svendborg, Tlf. 64 72 14 60
www.gmc-fyn.dk

Maskincenter Sjælland A/S

4300 Holbæk, Tlf. 55 70 20 10
4653 Karise, Tlf. 55 70 20 10
4700 Næstved, Tlf. 55 70 20 10
www.maskincentersjaelland.dk

A/S Havdrup Maskinforretning

4622 Havdrup, Tlf. 46 18 55 44
www.havdrup-maskinforretning.dk

Søllested Maskinforretning A/S

4920 Søllested, Tlf. 54 94 10 03
4840 Nr. Alslev, Tlf. 54 94 10 03
www.soellested-maskinforretning.dk

JOHN DEERE

INDHOLD

s. 04	Bregnet Kirkegård
s. 10	Egelund og unik glaskunst
s. 16	De tyske mindelunde i Danmark
s. 24	Først og fremmest inspirator- og lidt diktator
s. 28	Udviklingsplanen giver tryghed og ny skovafdeling
s. 30	Raabjerg kirke og kirkegård
s. 32	Temadag for krematorieforvaltningerne
s. 36	Profil – Lars-Jep Elleby
s. 40	”En god staude til kirkegården” – Cimicifuga
s. 42	Paragraffen
s. 44	Kort nyt
s. 46	Kalender

FORSIDE

Nyborg Kirkegård og Vor Frue Kirke i vinterstemning. Billedet er fra den nye bog om Nyborg Kirkegårde, som du kan læse mere om inde i bladet. Foto: Anders Beck Larsen

REDAKTION

Redaktør:

Lene Halkjær Jensen,
Humblebæk Kirkegård
Tlf. 2624 7228 – Fax 4919 1142
E-mail: lene.bladet@mail.dk

Redaktion:

Jens Zorn Thorsen,
Vejle Kirker og Kirkegårde
E-mail: jeztho@gmail.com

Tommy Christensen,
Svendborg Kirkegårde og Krematorium
E-mail: tc@svendborg-kirkegaarde.dk

Jens Dejgaard Jensen,
Silkeborg Kirkegårde og Krematorium
Tlf. 2393 9300
E-mail: jdj@hvejsel.eu

Jørn Skov
Tønder Kirkegård
E-mail: tonder-kirkegaard@mail.tele.dk

Asger Christensen,
Hørsholm Kirkegård
E-mail: asger@hoersholmkirkegaard.dk

Sekretariat:

Foreningen af Danske Kirkegårdsledere
Hørsholm Kirkegård
Tlf. 4586 0584 – Fax 4586 4157
E-mail: kontor@danskekirkegaarde.dk

Layout og tryk:

Jello ApS
Tlf. 3145 0050
E-mail: da@jello.dk

Redaktionelt stof og annoncer til 'KIRKEGÅRDEN' nr. 2, 2014 sendes til lene.bladet@mail.dk senest d. 20. marts 2014
Artiklernes indhold er ikke nødvendigvis et udtryk for Redaktionens, FDK's eller DKL's holdning.

BREGNET KIRKEGÅRD

Tekst, foto og illustrationer af Eivind Wad, eiw@wadlandskab.dk
Landskabsarkitekt MAA – MDL, Indehaver af tegnestuen WAD landskabsarkitekter A/S

Området omkring kirken bibeholdes i græs. I græsset anlægges grave til kister og urner. Gravminderne består af skulpturelt udformede granitsteler, som placeres i små skulpturgrupper omkring kirken.

Befolkningstallet i Bregnet Sogn ved Rønde er stigende og kirkegården skal tilpasses det øgede behov for urnegravpladser. En ny helhedsplan for kirkegården skal sikre, at fremtidens behov kan imødekommes i driftsvenlige rammer.

Kirkegårdens historiske udvikling

Tæt omkring Bregnet kirke ligger den gamle middelalderlige kirkegård. Denne lille kirkegård har udgjort begravelses pladsen i Bregnet, helt fra den første trækirke blev opført på stedet ved kristendommens indførelse og op igennem middelalderen, til omkring 1880-erne, da kirkegården blev udvidet første gang mod vest med afdelingerne D, E, F, G og H. Middelalder kirkegården har formodentlig fra starten været omgivet af et jorddige, som senere er blevet udbygget til et stengærde. Mod syd er dette stendige

bevaret. Mod vest findes resterne af stendigets bundsten i jorden. Senest konstateret i 2011 ved gravkastning. I 1930-erne er kirkegården udvidet igen, denne gang mod øst, med afdelingerne J, K og L, der i den nye helhedsplan udvikles til æblehave.

I 1956 – 1959 har kirkegårdsarkitekt Rud Nielsen, Horsens, udført en helhedsplan, ifølge hvilken de to nyeste afdelinger mod vest og øst skulle reguleres til mere regelmæssige øst- og vestvendte grave. Denne udformning har holdt sig til i dag. Rud Nielsens plan omfattede også en udvidelsesplan, omfattende et areal mod syd i hele den daværende kirkegårds udstrækning. Planen viser regelmæssige øst- og vestvendte grave i hele dette udvidelsesareal. Det fremgår også af denne plan at gravene lige syd for kirken skulle ligge i græs.

Situationsplan, Bregnet Kirkegård

I 1959 besluttede menighedsrådet at lukke for begravelser i området omkring kirken, (middelalderkirkegården) og lade området overgå til græs. Denne beslutning er nu ved at være gennemført. Der er nu 4 fredede gravsteder, 3-4 fredede gravmonumenter og 4-5 endnu ikke sløjfede grave. Denne frilægning af kirken har formentlig været et element i Rud Nielsens plan.

Op igennem 1950-erne og -70-erne blev Rud Nielsens plan gennemført fra øst, til nogenlunde i flugt med kirkens kor. I 1980-erne ændrede menighedsrådet imidlertid kurs. Man følte formentlig at der skulle ske noget andet. Samtidig tog ligbrændingen til i omfang og det blev nødvendigt at anlægge urnegrave. Den daværende kirkeværge Skak Pedersen, Rønne, tegnede en løsning til udformning af et anlæg bestående af små individuelt indrettede urnegrave,

anlagt i koncentriske cirkler omkring et korsformet stianlæg. Af dette anlæg er der nu anlagt to afdelinger. Mod øst blev der i 1995 anlagt endnu en urneafdeling, denne gang anlagt med græsplæne til nedsættelse af urner og kister med en mindeplade nedlagt i græsset. Disse urneafdelinger er nu ved at være 100 % i brug.

Karakteristik af kirkegården

Det helt centrale er kirkegårdens beliggenhed i det fredede herregårdslandskab i vestkanten af Ringelmose skov. Fra de højest beliggende dele af Rønne, er der udsigt ned over kirke og kirkegård til Kalø Vig og fra kirkegården er udsigt til Hestehaveskoven, Kalø Vig og Kalø slotsruin. På selve kirkegården er området omkring kirken stort set græs med nogle få fredede grave og markante gravsten og monumenter, som skal indgå i det fremtidige anlæg. De

Æblehaven anlægges som en græsplæne med blomstrende æbletræer. I randen omkring lunden bibeholdes et større eller mindre antal traditionelle hæk omkransede kistegrave.

Øvrige afdelinger er hovedsageligt indrettet med såkaldte traditionelle øst og vest vendte hæk omkransede grave; bortset fra de to nyeste urneafdelinger med små urnegrave i koncentriske cirkler og den lille græsafdeling mod sydøst.

Man kan sige at i Rud Nielsens plan fra 1958, er indretningen rationel, klar og helt enkel. Med anlæggelsen af de to runde urneafdelinger har man fraveget denne klare plan.

Bevaringsværdier

Indsigten til og udsigten fra kirkegården, samt sammenhængen i den overordnede beplantning på kirkegården, med beplantningen i det omgivende landskab, er vigtig og skal nøje overvejes.

Derefter er det først og fremmest den enkle hovedstruktur, med de delvist rumdannende afdelinger grupperet omkring kirken, de karaktergivende træer, rammen - i form af kampestenmure og stengærder - samt de relativt få registrerede gravsteder og graminder, der skal sikres bevarelse.

Forandringsbehov

Befolkningstallet i Bregnet sogn er stigende, idet der er sket og fortsat vil ske en markant udbygning med nye bydele i Ugelbølle, Følle og Rønde, på vestsiden af Kaløvig. Frem mod år 2022 skal der skaffes plads til 300 nye urnegravsteder med plads til 2 urner i hver og der skal nedlægges ca. 400 kistegravsteder. Der er ikke flere græsgrave og små individuelle urnegravsteder at tilbyde. Derfor skal

der etableres nye områder til disse gravstedstyper.

Disse behov vil kunne tilgodeses indenfor den eksisterende kirkegårds rammer, men frem mod år 2050 vil der blive behov for en ny udvidelse af kirkegården, idet befolkningstilvæksten forventes at fortsætte.

Idet udviklingen hen imod en større andel bisættelser i Bregnet må forventes at fortsætte, vil der blive behov for færre traditionelle kistegrave, men flere urnegravsteder. Den øgede fokus på og interesse for naturværdierne i samfundet, giver sig på kirkegårdene til kende ved at flere ønsker at blive stedt til hvile i mere frodige naturagtige omgivelser, som f.eks. i skovbegravelser, askespredning over havet eller i andre naturområder.

Skal den kristne begravelsesplads, som vi kender den idag, forsat have en appel i befolkningen, skal disse tendenser indarbejdes i udformningen af vore kirkegårde. Således også i Bregnet.

Det øgede behov for selvfinansiering af kirkegårdsdriften er et andet element der skal tages hensyn til i indretningen.

Den nye helhedsplan

Målsætning:

1. Der skal være de nødvendige gravsteder til rådighed.
2. Tilvejebringe en grønnere, frodigere og mere naturinspireret kirkegårdsindretning.
3. Skabe en mere sammenhængende helhed i den arkitektoniske ide og udformning.

Udviklingsplan for Bregnet Kirkegård: De aktuelle behov for tilpasning af kirkegården, kan tilgodes indenfor den eksisterende kirkegårds rammer, men frem mod år 2050 vil der blive behov for en ny udvidelse af kirkegården, idet befolkningstilvæksten forventes at fortsætte.

4. Gangvenlige hårde grusbelægninger på stierne.
5. Indretninger der sigter imod en enklere vedligeholdelse.

Den nye helhedsplan tager udgangspunkt i disse betragtninger og består af en række elementer der tilsigter at opfylde disse behov.

Udviklingsplan:

Hen imod år 2050 bliver der formentlig behov for en udvidelse af kirkegården igen. Det vil være naturligt at udvide kirkegården mod syd.

Helhedsplanens elementer

Græskirkegården, den gamle kirkegård - Afd. A-C

Bregnet kirke ligger på en lille bakke. Terrænet falder mod øst, syd og vest. Denne lille bakke udgør den gamle mid-

delalder kirkegård. Ideen er at genskabe denne kirkegård ved at genetablere de gamle stengærdere mod vest og øst. Omkring kirken reetableres pikstensbelægningen og tæt omkring kirken anlægges græs. "Kirkebakken" bibeholdes i græs. I græsset anlægges grave til kister og urner.

Gravminderne består af skulpturelt udformede granitsteler, som placeres i små skulpturgrupper omkring kirken. Det er tanken, efter skitser, at lade en stenhugger med kunstnerisk talent, fremstille tre til fire forskellige steler, for på den måde at skabe variation. Stelernes skriftside skal vende mod øst.

Hækhaven, traditionelle kistegrave – afdeling E, F og D mod vest

Afdelingen mod vest bibeholdes med traditionelle kistegrave omkranset af Thuja hække. I afd. D, langs kirke-

gårdsmuren, fases hækgravene ud. Der anlægges i stedet græs. Græsplænerne her anvendes til nedsættelse af urner og evt. kister, med mindre mindsten sat i græsset.

Æblehaven – afdeling L og K mod øst

Her anlægges en æblelund. Centralt i afdelingen anlægges en græsplæne med blomstrende æbletræer.

I randen omkring lunden bibeholdes et større eller mindre antal traditionelle hæk omkransede kistegrave.

Mindstene i æblehaven er østvendte liggende i niveau med græsset og opretstående.

Ligesom i hækhaven vest for kirken bevares thuja som gravstedshæk. Når thujaen bevares som hæk her, er det for at understrege disse to afdelingers historie.

Tjørnehaven

Hele den sydlige del af kirkegården organiseres med bøgehæk omkransede rum, som beplantes med hvidtjørn.

De hæk omkransede grave inde i rummene bibeholdes, men kan / skal over tid forandres til en mere naturagtig indretning med stauder og vilde græsser og urter som beplantning på gravene.

De to afdelinger, U, med koncentriske cirkler med urnegrave bibeholdes, men omkranses med et 80cm højt bøgepur. Dette gøres for at få de cirkelformede linier ind i et rektangulært rum, som de øvrige rum i afdelingen.

Lavendelhaven

Mod vest anlægges et nyt rum omkranset af 150 cm høje bøgehække. I bøgehækken indplantes taks der klippes til skulpturelle formationer. Der anlægges rabatter beplantet med lavendel og bunddækkende stauder til nedsættelse af urner og evt. enkelte kister. Gravminder sættes opretstående med inskriptionen vendt mod øst.

Dette rum bliver et særligt punkt på kirkegården hvor man kan sidde afsondret og mindes.

Et bånd med græs og ege

Nord for tjørnehavens forløb af rum fremkommer et bånd i græs. Her plantes enkelte solitære ege. I græsset nedsættes urner og kister med mindeplader i niveau med græsset.

Skovafdelingen

Bregnet kirkegård ligger i kanten af Ringelmoseskov. Inde i skoven ligger en materiale og oplagsplads. Denne materialeplads nedlægges og pladsen skal overgå til skovkirkegård.

Materialepladsen

Nord for graverbygningen etableres en ny materialeplads.

Udvidelse af parkeringspladsen

Nord for den eksisterende parkeringsplads etableres en ny plads til reserve parkering. Pladsen anlægges i græsarming med opkørsel vest for graverbygningen.

Beplantning på grave

De traditionelle gravsteder indrettes i fremtiden med flere grønne planter, små blomstrende buske, stauder, græsser o. a. til erstatning for grus og bar jord. Hensigten er at erstatte gruset med grønne vækster og skabe en frodigere kirkegård, samt forenkle vedligeholdelsen.

Stierne

Flest mulige grusstier overgår til græs eller græsarming. Hovedstierne bibeholdes med grus. Disse belægges efterhånden med en fast granitgrus til erstatning for de løse perlesten. Herved får man fastere stier at færdes på og stierne skal ikke rives.

Drift

Hensigten er at skabe formgivning der tager højde for ændrede krav til vedligeholdelsesmetoder og forenkler driften. ■

Telefon 86 52 17 77 | Mobil 23 32 90 27

Wad

LANDSKABSARKITEKTER A|S

Naturkirkegårde | Udvidelser | Omlægninger | Kirkegårdsinventar

Helhedsplaner til kirkegårde | Plejeplaner

Peder Skrams Gade 39 | 8200 Århus N | www.wadlandskab.dk

Kirkegården er vores speciale, kontakt os for referencer eller uforpligtende samtale

 Lyng Naturgødning ApS

e-muld

**Muld • Spagnum • Barkflis • Træflis
Topdressing • Grus • Granitskærver**

Levering med lastbil eller afhent selv
Container udlejning

www.l-n-g.dk - også i bigbags

Slangerupvej 16 • 3540 Lyng • 48 18 73 50

Det var en forårsaften,
jeg kysede Marie her.
Vi var lige fyldt 18.

Hans

LIVET ER NOGET SÆRLIGT.
DET BØR DET SIDSTE FARVEL OGSÅ VÆRE.

Begravelsen af ens nærmeste er den afsked, du vil huske resten af livet. Derfor er vores fornemmeste opgave at gøre denne stund højtidelig og smuk, på netop jeres måde. Hos Begravelse Danmark ved vi, at det er den lille omvej, der gør den store forskel.

www.begravelsedanmark.dk

Begravelse
Danmark

EGELUND OG UNIK GLASKUNST

Tekst og foto af Casper Nicolai Khalik Pagh Vett, cnpv@odense.dk
Landskabsarkitekt MDL, Odense Kommunale Kirkegårde

Gravstederne i Egelunden på Korslørkke Kirkegård sælges som "pakketilbud", dvs. incl. pleje og glasmonument.

Ser vi rundt på vore kirkegårde er de karakteriserede ved stærke traditioner, også når det drejer sig om monumenterne. Sådan er det i hvert fald for Odense Kommunale Kirkegårde. Og selv om vi kan se sporadiske eksempler på nye tiltag, er det en langsommelig proces før de vinder indpas.

Med ønsket om at være med til at præge udviklingen, inspirere borgerne og åbne for samarbejder på tværs af faggrænser, har vi, Kirkegårdskontoret i Odense Kommune, indgået samarbejde med den fynske glaskunstner, Ivan Boytler, om skabelsen af et nyt monument i glas.

Samarbejdet er blevet til på baggrund af en nyligt åbnet

monumentudstilling på Assistenskirkegården i Odense, hvor Ivan Boytler udstiller nogle af sine monumenter / gravminder.

Ivan Boytler fremstiller unik glaskunst i sit værksted på Midtfyn, hvor han også viser sin kunst frem i eget galleri. Hans kunst er internationalt anerkendt og hans værker rummer alle en interessant og fængslende historie.

"Egelunden"

På Korslørkke Kirkegård, en af de kommunale kirkegårde i Odense, er der centralt på kirkegården en lille, ung egelund på cirka 6.000 m². Egelunden plejes som skov, hvor der tyndes i træerne så de på sigt udvikler sig til store,

Glasmonumenterne er fremstillet af 2,5 cm. tykt, hærdet glas. Glasmonumenterne er den eneste tilladte markering og udsmykning af gravstederne.

fuldkronede træer i en enkel skovbundsflora med græs og urter. Tre klippede græsstier giver mulighed for at gå gennem egelunden fra de omkransende veje.

De senere år har vi haft et ønske om at anvende den lille egelund til aktiv kirkegård med urnegravsteder. Men det var først ved bekendtskabet med Ivan og hans glaskunst at der opstod harmoni i vore tanker om fremtiden for "Egelunden" – som den siden er blevet navngivet.

Egelundens træer og skovbund ville vi bevare uforstyrret. Den megen bevågenhed på begrebet "skovkirkegård / skovbegravelse" har også huseret i vores tanker. Idéer om at etablere nye gravsteder i harmoni med det grønne element har derfor præget vores ønsker for "Egelunden". Ikke anonyme gravsteder, men heller ikke gravsteder med "frit valg på alle hylder".

Resultatet er blevet en skovbegravelsesplads, hvor der er lys og luft og god plads mellem gravstederne. Hvor Ivans smukke og enkle glasmonumenter indfører sig mellem træerne uden at forstyrre skovmotivet.

Gravstederne i "Egelunden"

Som led i at bevare et uforstyrret skovmotiv, har det været naturligt at vi selv, Kirkegårdskontoret, påtager os den

fortsatte pleje af området. Derfor sælges gravstederne som "pakketilbud, alt inklusiv". Der er plads til fire urner i et gravsted og gravstedet kan fornyes.

Borgeren / kunden betaler med andre ord for følgende ydelser i den 10 årige fredningsperiode:

1. Erhvervelse
2. Pleje af beplantning
3. Glasmonument

Et gravsted inklusiv pleje, fremstilling og opsætning af glasmonument kan erhverves i 10 år for rundt regnet 18.000,- kr.

Dertil betales der separat for gravering af inskription, der udføres af Ivan selv, samt for urnenedsættelser i gravstedet.

Gravering af første navn udføres sammen med glasmonumentet på Ivans værksted. Efterfølgende navne graveres på stedet uden at fjerne monumentet. På den måde vil gravstedsejeren altid have et intakt gravsted.

Servitutten for gravstederne er meget styrende med henblik på at bevare dels egelundens beplantning, dels det enkle skovmotiv så roen sikres uden forstyrrende elemen-

ter. Således må der fx ikke være anden form for udsmykning af hverken gravsted eller monument end de indgraverede navne og datoer på afdøde.

Glasmonumentet

Glasset, som monumenterne fremstilles af, er specielt hærdet glas, 2,5 cm tykt. Højden over terræn er 120 cm (totalhøjde 160 cm). Bredden er 60 cm og monumentet vejer 70 kg. Inskriptionen udføres i skrifttypen Monotype Corsiva, og er obligatorisk som alle øvrige ydelser på gravstederne.

Den stramme form med afrundet top og fasede kanter fremstår aldeles smuk mellem træerne i al sin enkelthed. Særligt når man iagttager solens lys, der filtreres gennem træernes grene, brydes i glasset og flimrer over bundens græs og urter. Så smukt som at se lyset i kirkernes raffinerede glasmosaikker.

Forventninger

Det er et fælles ønske hos både os selv og Ivan Boytler, at den nye afdeling med glasmonumenterne må blive til glæde for borgerne. At de vil tage godt imod den og tage den til sig.

Ikke på grund af et eventuelt salgspotentiale, men fordi det er et fælles ønske og uhyre interessant at være med til at skabe noget nyt og tilføre kirkegården nye værdier. Fordi det er berigende og sjovt og en personlig tilfredsstillelse at arbejde sammen med andre personer og faggrupper og i dette tilfælde opleve den kunstneriske tilgang og ildhu der ligger bag det at tænke og ville skabe noget smukt og unikt til glæde for andre.

Når jeg oplever den sans for detaljen og det kunsthåndværk, der ligger i at skabe sådan et glasmonument, og når jeg oplever den stoflighed og effekt der er i et så enkelt og transparent materiale som glas, bliver glæden ved at se det færdige resultat blot endnu større. Og den håber jeg virkelig der er andre end jeg selv, der må opleve. Jeg synes det er et særdeles stilfuldt, elegant og smukt minde at sætte over et menneske!

På Odense Kommunale Kirkegårdes hjemmeside (www.odense.dk) kan du hente en folder, der fortæller om "Egelunden" og Ivans glasmonumenter. Men den største oplevelse er det naturligvis at komme til kirkegården for at se "Egelunden" og føle på glasset. ■

AVANT® Når det skal gøres nemt

Avant har de helt små minilæssere på 530 Kg
men også dem, der kan løfte 1400 Kg +
Se mere end 100 forskellige redskaber på vores hjemmeside

Køb redskaber online på Avant.dk

Avant 640:
24 km/t
280 cm løftehøjde
99 cm bred

AVANT Danmark
Besøg vores 3500 m²
store showroom i Låsby

AVANT DANMARK LÅSBY: 8695 7522 WWW.AVANT.DK HØRVE MASKINHANDEL A/S: 5965 6037

Et batteri. En lader. Passer til alle maskiner

www.stihl.dk

STIHL®

VIKING®

EN DØDGO' KOP KAFFE

Af Lene Halkjær Jensen, lene.bladet@mail.dk

Det er blevet populært at åbne caféer på kirkegårdene i de tyske storbyer. Fra Neue Annenfriedhof i Dresden. Foto: Lene H. Jensen

En ny trend er dukket op i Berlin og andre storbyer: Der åbnes caféer på kirkegårdene.

Den første af sin slags i Berlin - Café Finovo - blev åbnet i 2006 på Alter St. Matthäus Kirchhof, som en kombination af et blomsterudsalg og en café. "Man tænker altid på de afdøde" siger caféens ejer - "men man burde også tænke lidt på dem der passer gravene og besøger kirkegården: De har både brug for noget at spise og drikke og for at komme på toilettet. Men vigtigst af alt er, at de har brug for et sted, hvor de kan tale sammen". Caféens gæster er da også en blanding af turister, pårørende og dem, der arbejder på kirkegården. Inventaret og servicet er et mismask af genbrug; der både stammer fra dødsboer og andre overskydende ting, som er doneret af caféens gæster.

Café Strauss ligger på Friedrichwerderscher Friedhof

i Berlin. Her har en af de besøgende skrevet følgende i gæstebogen: "Caféen skaber en vidunderlig forbindelse mellem de levendes verden og de døde. Det hjælper". Café Strauss åbnede i maj sidste år og er allerede blevet populær: Flere af de besøgende er begyndt at efterspørge gravpladser, der kan ses fra caféens terrasse.

Der er planer om at åbne caféer på flere af Berlins andre kirkegårde. Der er dog regler, der skal overholdes, så man ikke forstyrrer freden og værdigheden på kirkegårdene: Der må ikke reklameres udenfor kirkegården og åbningstiderne skal følge kirkegårdens.

Man kan finde kirkegårdscaféer i flere andre storbyer; bl.a. Wien og Hamborg.

Kilde: www.abcnews.go.com

MEDLEMSSKAB
426 kr./md.
286 kr./md. efter skat

Mange bække små ...

Hold på pengene – skift a-kasse!

Det er nemt at få råd til lidt mere. Meld dig ind i dag på ftf-a.dk, ring **70 13 13 12** eller SMS **medlem** til **1980**, så klarer vi alt det praktiske for dig ... også kontakten til din nuværende a-kasse.

**SPAR
612 kr.**

SKIFT FRA **3F**
TIL FTF-A

Hvor meget
kan du spare?

**SPAR
408 kr.**

SKIFT FRA **KRIFA**
TIL FTF-A

**SPAR
408 kr.**

SKIFT FRA **HK**
TIL FTF-A

DE TYSKE MINDELUNDE I DANMARK

Tekst: Lene Halkjær Jensen,
lene.bladet@mail.dk

Nogle af skibene med tyske flygtninge og soldater anløb havne på "sydhavsøerne". Nordre Kirkegård i Nykøbing Falster rummer gravene for 364 flygtninge og 140 soldater.

34 danske kirkegårde rummer i dag en afdeling for de tyske flygtninge og soldater, der døde i Danmark i perioden under og efter den 2. Verdenskrig. Bag det faktum gemmer sig beretninger om et kæmpe arbejde og et omdiskuteret kapitel i Danmarkshistorien.

I månederne frem mod befrielsen d. 5. maj 1945, ankom ca. 250.000 tyske flygtninge og næsten 100.000 sårede tyske soldater til Danmark. Flygtningene var primært børn, kvinder og ældre mennesker og de fleste var i en elendig forfatning. Mange af dem overlevede ikke opholdet i Danmark og blev begravet på danske kirkegårde. I alt blev der begravet 17.209 flygtninge og 12.250 soldater i Danmark; oprindeligt fordelt på 475 kirkegårde.

Soldaterne

I krigens sidste måneder, blev sårede soldater fra østfronten evakueret til bl.a. Danmark. Den tyske værnemagt var ansvarlig for indkvarteringen og benyttede sig i første omgang af de tyske lazaretter, der allerede var indrettet i de beslaglagte danske bygninger. Efterhånden som tilstrømningen øgedes, blev også de danske sygehuse tvunget til at tage imod og behandle de sårede tyske soldater.

Flygtningene

Da de russiske tropper omkring årsskiftet 1944 – 1945 rykkede frem mod de tyske områder i øst, måtte flere millioner tyskere flygte fra deres hjem. Mange flygtninge søgte mod de tyske østersøhavne og alt hvad der kunne

flyde og sejle, blev inddraget i evakueringen. Som en følge af Hitlers befaling af d. 4. februar 1945 - *"Til øjeblikkelig aflastning af transportsituationen i riget befaler jeg, at de folkefæller, som forbigående må føres tilbage fra rigets østområde, skal indkvarteres i riget og i Danmark"* – måtte Danmark modtage et stort antal af disse flygtninge. Den 11. februar ankom det første skib med flygtninge og sårede soldater til Københavns Frihavn. Herefter gik det stærkt og i løbet af de kommende måneder, modtog også byerne i resten af landet et stort antal flygtninge, som både ankom med tog sydfra og fra København.

Flugten over Østersøen

Omkring 2,4 millioner tyske flygtninge og sårede soldater blev på få måneder evakueret via Østersøen til andre tyske havnebyer og til Danmark. Forholdene ombord på skibene var præget af sult, kulde og en voldsom trængsel. Flere skibe med flygtninge ombord, blev angrebet af russiske fly eller u-både og sænket. Nogle af verdens største skibskatastrofer fandt sted i Østersøen i denne periode og ca. 19.000 mistede livet i forsøget på at slippe væk fra krigens rædsler.

Indkvartering

Indtil befrielsen stod den tyske værnemagt for indkvarteringen og forplejningen af de mange flygtninge. De først ankomne blev indkvarteret i tyske militærlejre, hoteller og andre større bygninger, som tyskerne allerede havde beslaglagt. Fra dansk side nægtede man at være behjælpelig med indkvarteringen af flygtningene. I løbet af kort tid, beslaglagde den tyske værnemagt derfor også skoler, missionshuse og andre institutioner, hvor der hurtigt kunne skaffes plads til mange mennesker. Nogle steder måtte undervisningen af de danske skoleelever derfor foregå andre steder end i skolerne; bl.a. i kirkerne.

Danskernes indstilling

Den generelle danske holdning til de tyske flygtninge var ikke positiv. I det illegale blad Information kunne man bl.a. læse fig. i april 1945: *"De skal ikke mærke den ringeste medynk, og de skal vide, at som de selv har redt, skal de komme til at ligge"*. Indtil befrielsen kunne flygtningene bevæge sig frit omkring; fik lommepenge af den tyske værnemagt og kunne handle i danske butikker. Det gav selvsagt anledning til misstemning og konfrontationer, når besættelsesmagtens flygtede landsmænd krævede varer udleveret; uden hensyn til brug af rationeringsmærker og i nogle tilfælde – uden betaling. Den høje dødelighed blandt de tyske flygtninge; især i perioden omkring befrielsen, vidner dog om, at mange var svækkede af de

I besættelsens første år blev de tyske soldater, officerer, sygeplejersker mv. fra den tyske værnemagt, der døde i Danmark, begravet på såkaldte æreskirkegårde (soldaterkirkegårde) i enten Frederikshavn, Esbjerg eller København. Den største massebegravelse i Danmark fandt sted på Kirkegården i Frederikshavn, da 245 druknede soldater fra det sænkede tyske troppetransportskib Pioner S/S blev begravet her.

Foto: Erik Rasmussen.

Det var ikke ualmindeligt, at de tyske krigsdøde blev begravet i massegrave. Foto fra det Kgl. Bibliotek.

En del af de tyske flygtninge og sårede soldater var allerede døde ved ankomsten til Københavns Frihavn og blev begravet i København. Den største af de tyske mindelunde i Danmark ligger på Vestre Kirkegård i København, hvor der er begravet 4.643 soldater og 5.344 flygtninge. Foto: Vagn Andersen

strabadser de havde oplevet under flugten, samt af de sygdomme og sår, de havde pådraget sig undervejs. Ydermere var der fra dansk side stor modstand mod at yde nogen form for hjælp til de syge og sårede tyskere. I et opråb fra Frihedsrådet i marts 1945 fremgår det bl.a.: ”... angaaende Lægehjælpen til Flygtningene, er det slaaet uomtvistelig fast, at der ikke kan ydes nogen frivillig Hjælp til tyske Flygtninge, hverken af danske Læger, danske Myndigheder og Organisationer eller af det danske Folk”. Heller ikke på kirkegårdene, var de tyske soldater og flygtninge velkomne; flere kirkegårde nægtede at tage imod de døde og enkelte fik endda ændret kirkegårdens vedtægter, så begravelse af tyskerne formelt kunne afvises.

Danmark i 1945

I slutningen af 1945 udgjorde de tyske flygtninge ca. 5 % af befolkningstallet i Danmark. Umiddelbart efter befrielsen var der knap en halv million tyskere i Danmark: Besættelsesstyrkerne, flygtningene og de sårede soldater.

Efter befrielsen

Efter befrielsen d. 5. maj 1945 stod de danske myndigheder med ansvaret for flygtningene, der var fordelt på mere end 1.000 forskellige, mere eller mindre interimistiske indkvarteringer. I fraværet af en dansk politistyrke, var det i første omgang frihedskæmperne, der varetog bevogtningen af flygtningene, som få dage efter befrielsen blev spærret inde, idet man mente de udgjorde både en sundhedsmæssig og sikkerhedsmæssig risiko. Helt frem til d. 24. juli 1945 regnede de danske myndigheder med en hurtig og samlet hjemsendelse af flygtningene.

Forholdene i Tyskland gjorde det imidlertid umuligt – og det stod efterhånden klart, at flygtningenes ophold i Danmark ville blive af længere varighed. For at få forholdene for danskerne normaliseret igen, var det nødvendigt at få ryddet de skoler osv., der var blevet beslaglagt af tyskerne til indkvartering af flygtninge. Flygtningene blev interneret i større lejre og ansvaret for deres bevogtning blev overdraget til Statens Civile Luftværn. Forplejningen udgjorde kun det nødvendige minimum og for alle danskere - undtagen dem der var tilknyttet lejrene - var det forbudt at have nogen form for kontakt eller samvær med de tyske flygtninge.

Sygdomme og kaotiske forhold førte til mange dødsfald i perioden omkring befrielsen. Ved de større lejre blev der oprettet kirkegårde for flygtningene; andre steder blev de begravet på de lokale kirkegårde.

Oksbøl-lejren

Den største lejr var Oksbøl-lejren, som husede op mod 35.000 flygtninge af gangen. De første flygtninge ankom hertil d. 21. februar 1945. Mens lejren var fuldt belagt, var den lille vestjyske stationsby Oksbøl, at regne som den sjette største by i Danmark.

Omkring 100.000 af de tyske flygtninge nåede at stifte bekendtskab med Oksbøl-lejren i løbet af deres ophold i Danmark; idet den også blev brugt som gennemgangslejr og opsamlingslejr, efterhånden som der kom gang i hjemsendelserne og andre flygtningelejre blev lukket ned. Lejren var i brug frem til d. 15. februar 1949, hvor de sidste tyske flygtninge forlod Danmark.

Artikel i Ekstra Bladet d. 13. november 1965. I artiklen hedder det bl.a.: ”Kommandoet jager nu land og rige rundt og opgraver de jordiske rester af tyske soldater og flygtninge på vore kirkegårde. Med det formål at bringe knoglerne – der bliver pænt vasket og lagt i plasticposer – hjem til riget? Nej, i den hensigt at samle levningerne herhjemme i ”mindelunde”, som kirkeminister Bodil Koch beredvilligt har stillet til rådighed for den uappetitlige tyske idé”. Foto: Lene Jensen

Hjemsendelse

Der blev efterhånden skabt overblik over situationen med flygtningene. De fleste var blevet interneret i få, store og afsidesliggende lejre, hvor de kunne holdes adskilt fra den danske befolkning. Forholdene blev gradvist forbedret og dødstallet normaliseret. Lejrene blev organiseret med et delvist selvstyre, sygehuse, skoler og forskellige former for underholdning.

I efteråret 1946 tillod forholdene i det senere Vesttyskland, at de første flygtninge kunne sendes tilbage. Kun ganske få vendte nogensinde tilbage til deres hjemegn i det østlige Tyskland, som mange af dem var kommet fra. De første flygtninge forlod Danmark i november 1946. De sidste flygtninge forlod Danmark d. 15. februar 1949.

Den dansk/ tyske krigsgravtafte

17.209 flygtninge og 12.250 soldater forblev i Danmark; på de kirkegårde hvor de var blevet begravet. Gravene var oprindeligt fordelt på 475 kirkegårde, hvor de – i nogle tilfælde uden beregning - blev passet af det lokale kirkegårds personale.

Den 3. oktober 1962 indgik Danmark den tysk/ danske krigsgravtafte med Tyskland, repræsenteret ved Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge. Aftalen indebar bl.a. at de tyske grave skulle åbnes og at resterne af de tyske flygtninge og soldater skulle samles og genbegraves i mindelunde på nogle få, danske kirkegårde. Placeringen af mindelundene skete ud fra et hensyn til, at der på de udvalgte kirkegårde i forvejen var begravet et stort antal krigsdøde, samt at genbegravelsen af ligrester fra andre kirkegårde ikke ville gøre det nødvendigt at udlægge mere jord til formålet. Kirkeministeriet henstillede til, at area-

lerne blev stillet vederlagsfrit til rådighed i 60 år og lod det være op til den enkelte kirkegårdsforvaltning, om den fremtidige pasning af mindelundene ligeledes skulle ske uden beregning.

Aftalen vakte stor harme og modstand i den danske befolkning; idet der blev givet udtryk for, at hvis resterne af de tyske soldater og flygtninge overhovedet skulle graves op, så burde genbegravelsen ske på kirkegårde i Tyskland og ikke i Danmark, hvor man frygtede, at de kommende mindelunde ville blive valfartssteder for tyske turister og et mindesmærke for nazismen.

Uddrag fra Krigsgravtaftens artikel 2:

”De i Danmark begravede tyske krigsdøde samles, med det formål at skabe bedre mulighed for tilsyn med og vedligeholdelse af deres grave, på nærmere aftalte kirkegårde, hvor der i forvejen findes sådanne grave.” ... ”Opgravningen og flytningen af de tyske krigsdøde gennemføres af Forbundsrepublikken Tysklands regering og på dennes bekostning.”

Flytning

Flytningen af de tyske soldater og flygtninge blev gennemført på trods af de mange protester. Og det blev gjort med vanlig tysk grundighed: De tyske ”skelet-jægere” - som de blev kaldt i de danske medier dengang – var udstyret med mange af de begravedes identitetspapirer og tandkort, og for soldaternes vedkommende, også med målene på længden af arm- og ben-knogler. Oplysningerne blev sammenholdt med de fundne knoglerester og evt. også med de ”hundetegn”, der havde fulgt soldaterne i graven. Dette

ufatteligt omfattende arbejde, har resulteret i, at resterne blev genbegravet i de nyoprettede mindelunde. Hvor identifikationen var mulig, blev navnet indhugget på et af de karakteristiske gravminder. En del af gravminderne bærer dog også inskriptionen "Ein unbekannter deutscher soldat".

Tyske mindelunde i Danmark

Mindelundene for de tyske flygtninge og soldater, der døde i Danmark under og efter den 2. Verdenskrig, findes flg. steder i Danmark:

Aabenraa, Aalborg, Aarhus, Allinge, Brørup, Esbjerg, Fredericia, Frederikshavn, Gedhus, Grove, Haderslev, Haslev, Helsingør, Holbæk, Holstebro, Kastrup, Kolding, København (Vestre og Bispebjerg), Lemvig, Middelfart, Nyborg, Nykøbing F., Odense, Oksbøl, Rønne, Silkeborg, Slagelse, Struer, Svendborg, Tønder, Vejle, Viborg og Vordingborg.

Mindelundene i dag

Arbejdet med flytningen af de tyske grave i Danmark blev færdiggjort i slutningen af 1960'erne. De tyske flygtninge og soldater, der døde i Danmark under og efter den 2. verdenskrig, er nu samlet i 34 mindelunde rundt om i landet. De 34 mindelunde er enten anlagt som helt separate kirkegårde - som f.eks. kirkegården ved flygtningelejren i Oksbøl - eller som en særskilt afdeling på en eksisterende kirkegård.

Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge fører fortsat tilsyn med gravene og arrangerer bl.a. ture for frivillige, unge tyskere, der bruger nogle dage af deres sommerferie på at vedligeholde mindelundene. Den daglige pasning af mindelundene varetages af de enkelte kirkegårdsforvaltninger; enten vederlagsfrit eller mod betaling. Efter murens fald i 1989, påbegyndte Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge arbejdet med at finde og registrere de hundredetusinder af tyske soldater, der faldt i slagene på østfronten. Det har sat organisationens økonomi under pres, og de kirkegårdsforvaltninger, der hidtil havde taget sig betalt for pasningen af de tyske mindelunde, modtog derfor en henvendelse fra Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge om at genoverveje betalingen.

Mindelundene er ikke blevet til det frygtede valfartssted for erklærede nazister, snarere det modsatte...

De er i dag smukke og fredfyldte pletter, hvor man får ro til eftertanken om det, der ligger bag. Alene mængden af de ensartede gravminder og deres inskriptioner, er med til at sikre, at følgerne af en rædselsfuld del af verdenshi-

Flygtningekirkegården i Oksbøl blev først anlagt efter befrielsen d. 5. maj 1945. Indtil da var de døde blevet begravet på soldaterkirkegården i Esbjerg. I perioden fra 1945 til 1948 blev der i alt begravet 1.148 børn og voksne på kirkegården ved Oksbøl-lejren. Foto: Vagn Andersen.

.....

storien ikke bliver glemt af de efterfølgende generationer – og forhåbentlig kan netop den eftertanke bidrage til, at historien ikke behøver at blive gentaget. ■

Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge

Organisationen Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge blev stiftet d. 16. december 1919 og har som formål at finde og identificere de tyske soldater, der faldt på slagmarker udenfor Tyskland, samt at oprette og vedligeholde gravpladser for de faldne soldater.

Organisationen har i dag ansvaret for 832 gravpladser i 45 lande og bruger årligt ca. 260 mio. kroner på formålet. Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge modtager årligt ca. 45 mio. kroner fra den tyske stat; resten af indtægterne kommer fra de ca. 400.000 aktive medlemmer, samt donationer fra andre interessenter. Der er 566 ansatte i organisationen, samt flere tusinde frivillige

TILBUD

-20%

TILBUD PÅ DANNEBROGSFLAG

Slidstærke kvalitetsflag fremstillet af 100% ren polyester. Hjørnerne er syet med ekstra søm for øget slidstyrke. Fåes i passende størrelser til følgende flagstænger: 8 meter til og med 18 meter.

Tilbudet gælder til og med 28/2-2014.

Dan Sand

RING 96 56 41 00

Alle priser er eks. moms og fragt. Forbehold for trykfejl & prisstigninger.

DSN AS
N.A. JENSENSVEJ 1,
TORBY
9850 HIRTSHALS
WWW.DANSAND.COM

Jobrotation

på folkekirkens kirkegårde

- Et effektivt redskab til opkvalificering!
- En kvalificeret vikar som afløser!
- Nye og bredere kompetencer som udbytte!
- Jobrotation er hverken dyrt eller besværligt!

Kontakt og hør nærmere om mulighederne:

AMU Nordjylland Sandmoseskolen
Annie Sønderby
ansb@amunordjylland.dk
Tlf. 21 20 71 96

AMU Syd
Julian Smith
js@amusyd.dk
Tlf. 25 24 09 01

Selandia CEU
Troels Stilling Stensballe
tsst@sceu.dk
Tlf. 28 88 51 89

Ulfborg Kjærgaard, Byggetek
Thomas bonde Birch
thbi@mercantec.dk
Tlf. 40 22 91 53

**Jordbrugets UddannelsesCenter
Århus**
Hanne Gylling
hg@ju.dk
Tlf. 21 58 78 34

Roskilde Tekniske Skole/Vilvorde
Hans Kristian Leinum
hkl@rts.dk
Tlf. 30 17 38 54

Professionel rod-, stød- og stubfræsning gennem 33 år

Rodvæltter og andre vanskelige stød

fræser vi skånsomt og effektivt bort på en miljørigtig måde. Det eneste vi efterlader er en bunke spån.

Vi har Europas mest effektive maskinpark af rodfræsere!

Hasselholm AB - Box 263 - SE-441 25 Alingsås
Tel. +46 (0)322-502 90 Fax +46 (0)322-551 80 -
www.hasselholm.se - info@hasselholm.se
Vort gratisnummer: 80 88 12 16

SKOV & LANDSKAB

Kirkegårdskonferencen 2014

Onsdag den 19. marts 2014, Hotel Nyborg Strand

Årets kirkegårdskonference sætter fokus på den langsigtede strategi – hvordan sikrer vi kirkegårdens helhed og struktur, når nutidens og fremtidens behov skal tilgodeses. Hør blandt andet disse indlæg:

- **Udviklingsplaner på små og mellemstore kirkegårde**
Henning Looft, moos+looft landskabsarkitekter MDL
- **Udfordringer i driften af en naturpræget kirkegård**
Torben Rasmussen, kirkegårdsleder, Herning Kirkegårde
- **Kunsten at tale om døden**
Anders Lund Madsen, journalist
- **Kirkegårdens træer: Bevar og plant nyt**
Iben M. Thomsen, seniorrådgiver, IGN

Se hele programmet og tilmeld dig på
www.ign.ku.dk/kirkegaard

INSTITUT FOR GEOVIDENS KAB OG NATURFORVALTNING
KØBENHAVNS UNIVERSITET

Grillo®

FX 20 Zero Turning

Nyeste frontmonterede Zero Turning klipper. Hurtigt skift fra bioklip til bagudkast.

Grillo FD 450

FD450 med 113 cm. frontmonteret klippe-bord, 450 liters opsamler. Leveres med højtip.

Professionelle løvsugere og vertikalskærere

Se hele vort store program på www.kiba.dk

KIBA
PARKMASKINER

Skolevej 30 · 8960 Randers SØ
Tlf. 70 25 00 20 · info@kiba.dk

Norcar DK

tlf. 9621 9020

Den perfekte hjælper på kirkegården:

Norcar 755

- Knækstyret
- Har ekstremt snæver venderadius
- Konstrueret med henblik på ergonomi og sikkerhed
- Alle funktioner styres fra et joystik
- Minimal belastning af underlaget
- Smidig i trange omgivelser
- 4-hjulstrukket
- 20 hK Kubota dieselmotor
- Lav egenvægt
- Stort redskabs program, bla. Løvsuger - Gangriver - Gravsstenstang m.m.

NORCAR

Læs mere på www.norcar.com

Ring for nærmere info eller demo af maskinen.

Et miljøvenligt valg - det gør en forskel

Testet af Dansk Teknologisk Institut.

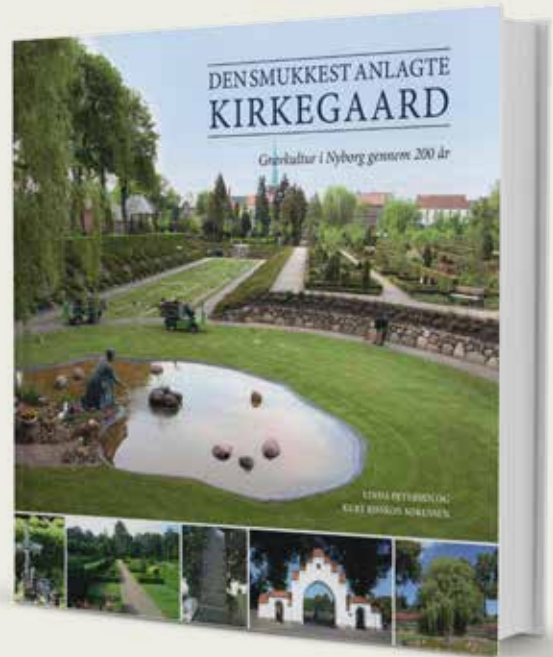

ECOJURN
WWW.ECOJURN.DK

DEN SMUKKEST ANLAGTE KIRKEGAARD

”Den smukkeste anlagte Kirkegaard” rummer mange smukke stemningsbilleder fra kirkegårdene i Nyborg. Foto: Nicolai Godvin.

Den smukkeste anlagte Kirkegaard

Linda Petersen og Kurt Risskov Sørensen

Gravkultur i Nyborg gennem 200 år

104 sider, Østfyns Museer, 2013

Bogen kan købes ved henvendelse til Nyborg Kirkegårds kontor

Tlf. 65 31 15 27 • Mail: mail@nyborg-kirkegaarde.dk

Pris: Kr. 199,-

Østfyns Museer har i samarbejde med Nyborg Kirkegårde udgivet en bog om gravkulturen i Nyborg gennem 200 år.

Bogens titel er hentet fra en notits i Nyborg Dagblad fra 1886, hvor der om Nyborg Kirkegård bl.a. står flg.:

”Det er med en vis Stolthedfølelse, at vi Nyborgensere hører, at man i Odense, der ellers vil gjælde for at være foran os, maa indrømme, at man heri Byen har den smukkeste anlagte Kirkegaard, som maaske findes på Fyen.”

Bogens første kapitler giver et grundigt og underholdende indblik i kirkegårdenes og gravkulturens udvikling i Nyborg; fra de første middelalderlige spor af begravelsespladser og frem nutidens langsigtede udviklingsplan. De følgende kapitler omhandler bykirkegårdens kulturhisto-

rie, gravmindernes typologi og indeholder også en kort beskrivelse af de registrerede gravminder på kirkegårdene i Nyborg.

Bogen afsluttes med en beskrivelse af Nyborg Kirkegårde som arbejdsplads; fortalt af kirkegårdsleder Anders Beck Larsen, 2 af kirkegårdenes medarbejdere, samt en tidligere medarbejder – Jørgen Anton Smidt – der blev ansat i 1966. Til sammen illustrerer fortællingerne den udvikling, der er sket indenfor kirkegårdsdriften gennem det seneste halve århundrede.

Bogen er rigt illustreret med historiske billeder, skitser mv. og en mangfoldighed af smukke stemningsbilleder.

FØRST OG FREMMEST INSPIRATOR – OG LIDT DIKTATOR

Tekst og foto:
Jens Dejgaard Jensen (j dj@hvejsel.eu)

Holstebro Kirkegårde og Krematorium på studietur, her ved Gråsten slot. Foto: Jens Peter Sørensen.

Kirkegårdsleder Aksel Stigaard, Holstebro Kirkegårde og Krematorium, tog afsked med sin arbejdsplads kort før jul. Medarbejdere, kolleger, menighedsrådsmedlemmer, forretningsforbindelser m.fl. var mødt talstærkt op, og talerne fremhævede det gode samarbejde og det kreative samspil på arbejdspladsen.

Aksel Stigaard fortalte om sine 25 år som kirkegårdsleder i Holstebro. I 1988 startede de 15 gartnere i samlet trop i kirkegårdens ene ende – og derefter arbejdede de sig igennem kirkegården til den modsatte ende. Senere blev gartnerne organiseret i selvstyrende grupper, som 3 eller flere har ansvaret for et område af kirkegården.

”Jeg har udelukkende set mig selv som inspirator,” fortalte Stigaard. ”Kun en sjælden gang som diktator!” Aksel Stigaards bud på de kommende år er, at borgernes krav til kirkegårdene ikke vil blive mindre: ”For nu kommer generationen fra 60’erne – jeg er sådan set selv en af dem. Og vi vil have noget at vælge imellem!”

I Aksel Stigaards tid er der kommet nye gravstedsformer på Holstebro Kirkegårde, hvad afdelingsnavne som ”Heden,” ”Engen” og ”Skoven” vidner om – der skal være noget at vælge imellem!

Medarbejderne

I dag består personalet af 20 gartnere, kirkegårdsassistent, to kontorassistenter, tre ansatte i krematoriet/kapellet og en rengøringsassistent.

Alle gartnerne er helårsansatte – de arbejder 4 timer længere om ugen om sommeren, og dette merarbejde afspadseres om vinteren. En ordning, de er meget tilfredse med.

Medarbejdernes ord

”En dag kom Stigaard og sagde at hækkene skulle klippes efter snor!” – dette minde lå mange år tilbage, men havde gjort indtryk.

Aksel Stigaards overblik og rigdom på ideer blev også kommenteret: ”Når Stigaard kom forbi, så var der altid tre dages ekstra arbejde til os.”

Tillidsrepræsentanten fremhævede at arbejdspladsen de senere år har udlært 12 gartnere. ■

Kirkegårdsleder Aksel Stigaard, Holstebro

Aksel Stigaards afskedsreception

Tekst: Ole Mølgaard

Da din melding om afskeden kom,
føjte vi os alle om hjertet lidt tom.
Dit livsværk på gården har meget betydet,
TAK for den kæmpe indsats du har ydet.

At diskutere plantenavne med dig kræver sin mand,
vi ved at du det latinske til fingerspidserne kan.
Vi altid med vor mening må komme,
til tider din mening dog ikke rokkes en tomme.

Sammen med dig vi finder gode løsninger,
planter, brosten eller i krematoriet et par bøsninger.
Med Rådet omkring penge har du kæmpet,
sjældent er budgettet i provstiet blevet lempet.

En statistik du hurtig kan have klar,
på computerens regneark du er en superstar.
En sjælden gang vi høre: Sådan siger Far!
Heldigvis er du dog god og rar.

Sjov og ballade er ikke helt til hest,
du går ikke af vejen, når der er fest.
På mange ture er vi sammen taget,
i Hamborg og København set ting fra faget.

Vi jævnlige får lov at tage kurser,
det både tager og giver ressourcer.
Flere af os er blevet anlægsgartnersvende,
for det en tak vi til dig vil vende.

Salg & Service af Ukrudtsbrændere

Landsdækkende service på
ukrudtsbrændere - kontakt

NPJ Steel A/S
6441 0368
npjgas@npj.dk

NPJ STEEL A/S
KJÆRGAARD

Stangsakse

ARS
Beskæringsudstyr

SITAS.DK · 44 65 05 65

Knivtandsave

Topsave

Rubæk & Co. A/S

Topsy Royale miljøbox.
Slagfast materiale. 2 store indkast.
Kan fastgøres på mange måder.

Rubæk & Co. A/S har Skandinaviens største produktsortiment, inden for miljøboxe, bænke og et bredt udvalg af andre produkter inden for vej & park udstyr.

Stanford bænken er udført i et traditionelt og præsentabel design. Fremstillet i vedligeholdelsesfrit genbrugsplast og genbrugsaluminium. Genbrugsmaterialerne gør, at bænken er yderst miljøvenlig - Tørrer hurtigt - kan stå ude hele året - findes også med brune lameller - Meget lang levetid - Behagelig at sidde på.

Vores infotavle er en stilfuld, alsidig og holdbar opslagstavle med en slagfast skærm.
Robust lås - magnetskinner - ingen indvendig fugt - produceret i aluminium. Ideel til brug både indendørs og udendørs og er velegnet til en bred vifte af displays.

STAMA Multi El Truck 48v

Dansk produceret lydsvag kvalitetstruck med lille venderadius. Trucken er kun 1 meter bred, så den kommer frem på selv de smalleste stier. Kan leveres med drejelad og ekstra høje sider som vist samt vedligeholdelsesfri lithium batterier

STAMA Mini El Truck 24v

Lille smal kvalitetstruck med stort udstyrprogram og servostyring. Laster 750 kg. Kan leveres med drejelad, indregistreret på danske nummerplader eller med vedligeholdelsesfri lithium batterier

STAMA Maxi El Truck 48v 4WD

Markedets eneste 4 WD el truck!
Stort udstyrprogram - bl.a. ekstra høje sider, drejelad, lygtesæt m.m. Fantastisk ydeevne med stor trækraft og stor lasteevne - ideel til jordkørsel m.m. Kan leveres indregistreret og med lithium batterier, der tåler op til 10.000 op/afladninger

GMR
Care for the ground

Saturnvej 17 8700 Horsens Tlf.: 7564 3611 www.gmr.dk

STAMA

STENSBALLE

NESBO

AF-EL-TRUCKS

Lad A-Flensborg i Herning løse deres interne transportproblemer

Type EL-P-24

- Træk på bærehjul
- El-hydr. tip af lad
- Servicefrie batterier

Ny
48 Volt
motorteknologi

Type PM-PARK

- Handy og lille venderadius
- Robust og enkelt opbygget
- Kan også leveres med Honda benzinmotor.

- Miljøvenlig og lydløs
- Lad 90x150 cm. m/hængslede sider
- Større eller mindre typer leveres efter opgave

Kontakt os for yderligere oplysninger - demonstration uden forbindelse

A. FLENSBORG HERNING MASKINFABRIK A/S
MØRUPVEJ 13 7400 Herning
Tlf. 97126300 Fax. 97221283 www.af-truck.dk

UDVIKLINGSPLANEN GIVER TRYGHED OG NY SKOVAFDELING

Af Tilde Tvedt, tit@ign.ku.dk
Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning/Skov & Landskab

Den aktuelle udviklingsplan lægger op til at udvide udbuddet af urnegravsteder med fællesbeplantning, som er meget efterspurgt. En lav takshæk danner rygrad. Foto: Jens Dejgaard Jensen

Den kommende skovafdeling på Silkeborg Kirkegård er en 'rigtig' skov. Den etableres i et stykke fredsskov lige op til kirkegården, som sognene ejede i forvejen. Foto: Eivind Wad

Årets kirkegårdskonference ser nærmere på, hvad udviklingsplaner kan bruges til. Silkeborg Vestre Kirkegård har allerede lange erfaringer og bruger bl.a. den nyeste udviklingsplan til at etablere en urneafdeling i fredsskov.

Silkeborg Vestre Kirkegård residerer i den sydvestlige del af byen med skov som grøn nabo både mod nord og vest. Den er annekskirkegård for to bysogne med hver sin kirke. Anlagt i 1881 og senere udvidet flere gange. Kirkegården er i dag på ca. 8 hektar, har kapel og krematorie og ca. 200 begravelser hvert år. 85 pct. er urner. Den første udviklingsplan blev til i 1992, hvor kirkegården havde plads i overskud, fordi mange valgte den anonyme fællesgrav. 15 år senere var der brug for en ny plan, bl.a. for at indpasse

flere urnegravsteder. "Udviklingsplanen er vores pejlemærke. Den betyder, at vi undgår at tage beslutninger, der måske nok løser et problem her og nu, men går ud over kirkegårdens helhed", siger kirkegårdsleder Jens Dejgaard Jensen.

For meget plads og for lidt plads

I begyndelsen af 1990'erne valgte 45 pct. den anonyme fællesgrav på Silkeborg Vestre Kirkegård. Derfor var der efterhånden ret tomt mange andre steder på kirkegården. Det var afsæt for den første udviklingsplan, som lukkede en række afdelinger for begravelser. Desuden etablerede man lidt efter lidt individuelle urnegravsteder og nye gravrækker med takshække, der har stauder på den ene

side og græs på den anden. Det var første gang, kirkegården kunne tilbyde egentlige urnegravsteder, og de blev en succes, fortæller Jens Dejgaard Jensen. Efterspørgslen efter urnegravsteder blev efterhånden så stor, at kirkegården i 2008 tog fat på en ny udviklingsplan i samarbejde med landskabsarkitekt Eivind Wad.

Hovedideen er at fastholde traditionelle kistegravsteder på den ældste del af kirkegården, som har havepræg. Desuden etableres en ny afdeling med individuelle urnegravsteder. Resten af kirkegården får parkpræg med blandede afdelinger med ca. 1/3 traditionelle kistegrave, 1/3 plænegrave og 1/3 individuelle urnegravsteder, der ligger i grupper i en bund af græs. Eivind Wad sammenligner strukturen med græssende får, som spreder sig ud over sletten i grupper af dyr, der er forskellige i størrelse og udseende. Nogle af de lukkede afdelinger genåbnes for at få plads til denne ret ekstensive udnyttelse af arealet. Jens Dejgaard Jensen er glad for den nye model, der giver stor variation og fleksibilitet. ”Men det er lidt af en udfordring at administrere blandingen af gravstedstyper,” konstaterer han dog også.

Ny urneafdeling i ’rigtig’ skov

Det tredje element i udviklingsplanen er en nye skovafdeling til urner. Egentlig er der måske ikke brug for den rent pladsmæssigt. Men sognene ejede allerede arealet med fredsskov lige op til kirkegården og ville gerne kunne tilbyde gravsteder i naturen. ”Det er en gammel plantage, der har fået lov at udvikle sig, og der vokser bl.a. nogle imponerende douglasgraner, som selvfølgelig får lov at blive stående”, siger Jens Dejgaard Jensen. I det hele taget er det en ’rigtig’ skov med bregner, brombær og det hele, og det udtryk skal skoven fortsat have, selv om den bliver til kirkegård, understreger kirkegårdslederen. Plejen kommer bl.a. til at gå ud på diskret at styre opvæksten, så underskoven ikke bliver for tæt. Hindbær og brombær bliver nok noget af det, der er behov for at holde hånd i hanke med, vurderer Jens Dejgaard Jensen. Samtidig skal udvalgte selvsåede træer have lov til at vokse op.

En lovændring i 2008 gjorde det muligt at indrette begravelsesplads i fredsskov, men det kræver tilladelse fra Naturstyrelsen, kommunen med flere, forklarer Jens Dejgaard Jensen. ”De vendte tommelfingeren opad til forslaget, men vi fik desværre ikke lov til at markere de enkelte urnegravsteder med en mindesten”.

Lige nu er indretningen af den nye afdeling så småt i gang. Allerede sidste vinter blev der tyndet lidt i træerne for at gøre skoven lidt mere ’gennemsigtig’ og overskuelig, og i løbet af foråret bliver stierne forbedret og nye bliver

anlagt. Skovafdelingen har en indgang fra kirkegården og to ’udefra’. ”Derfor skal vi også have lågerne på plads, før vi åbner for urnenedsættelser. De er tegnet af Eivind Wad og er ret enkle, men har et kors, der tydeligt signalerer, at det her ikke er en almindelig skov”, siger Jens Dejgaard Jensen. Men skoven er stadig en offentlig fredsskov, hvor alle må færdes både på og uden for stierne. Og det kan godt blive lidt af en udfordring, forudser Jens Dejgaard Jensen. ”Vi kommer lynhurtigt i nogle dilemmaer. Hvad med hunde f.eks. De skal være i snor, men overholder folk altid reglerne? Og hvordan skal vi agere, hvis de ikke gør?”

Et anderledes alternativ

Jens Dejgaard Jensen regner med, at den nye afdeling bliver klar til brug i sommeren 2014. Han har allerede solgt det første gravsted og har i det hele taget oplevet stor interesse for den nye afdeling, som har været omtalt i en del medier. Han ser først og fremmest skovafdelingen som et alternativ til den anonyme fællesgrav og måske især til askespredning over havet. ”Det her er også i naturen, men mindre uigenkaldeligt, hvilket sikkert vil tiltale en del,” vurderer han. Samtidig ligger Silkeborg i en skovrig egn, hvor mange føler sig forbundet med skoven og måske derfor vil vælge en skovbegravelse. Prisen forventes at blive den samme som for den anonyme fællesplæne – ca. 2.000 kr. for 10 år inkl. obligatorisk pleje og vedligeholdelse. Det er ikke tilladt at sætte potteplanter, afskårne blomster, gravlys o.l. på gravstederne. Derfor er planen at lave en mindeplads ved indgangen fra kirkegården, hvor de pårørende kan anbringe blomster. Der er også planer om en mur, hvor de afdødes navne kan sættes op – når nu man ikke kan markere de enkelte gravsteder. Hidtil har det dog knebet med at finde penge til denne del af projektet.

De store rammer

Den nye udviklingsplan rækker frem mod år 2021. ”Planen gennemføres i små bidder, efterhånden som økonomien tillader det. Vi diskuterer ikke hver detalje med landskabsarkitekten, men oplever, at det er rigtigt fint at have en plan, der udstikker de store rammer”, siger Jens Dejgaard Jensen.

Hør mere på konferencen

På Kirkegårdskonferencen den 19. marts i Nyborg kan du høre meget mere om både udviklingsplaner og naturprægede gravsteder. Se program og tilmeld dig på www.ign.ku.dk/kirkegaard. Konferencen arrangeres af Skov & Landskab på Københavns Universitet i samarbejde med Landsforeningen af Menighedsråd, Foreningen af Danske Kirkegårdsledere og Forbundet af Kirke- og Kirkegårdsansatte. ■

RAABJERG KIRKE OG KIRKEGÅRD

Tekst og foto af Jørn Skov,
tonder-kirkegaard@mail.tele.dk

Raabjerg Kirke og kirkegård ligger i et område, der er præget af den barske nordjyske natur.

En sensommerdag kom jeg tilfældigt forbi Raabjerg kirke og kirkegård. Den specielle kirkegård, som kan ses fra vejen, fik mig til at stoppe op.

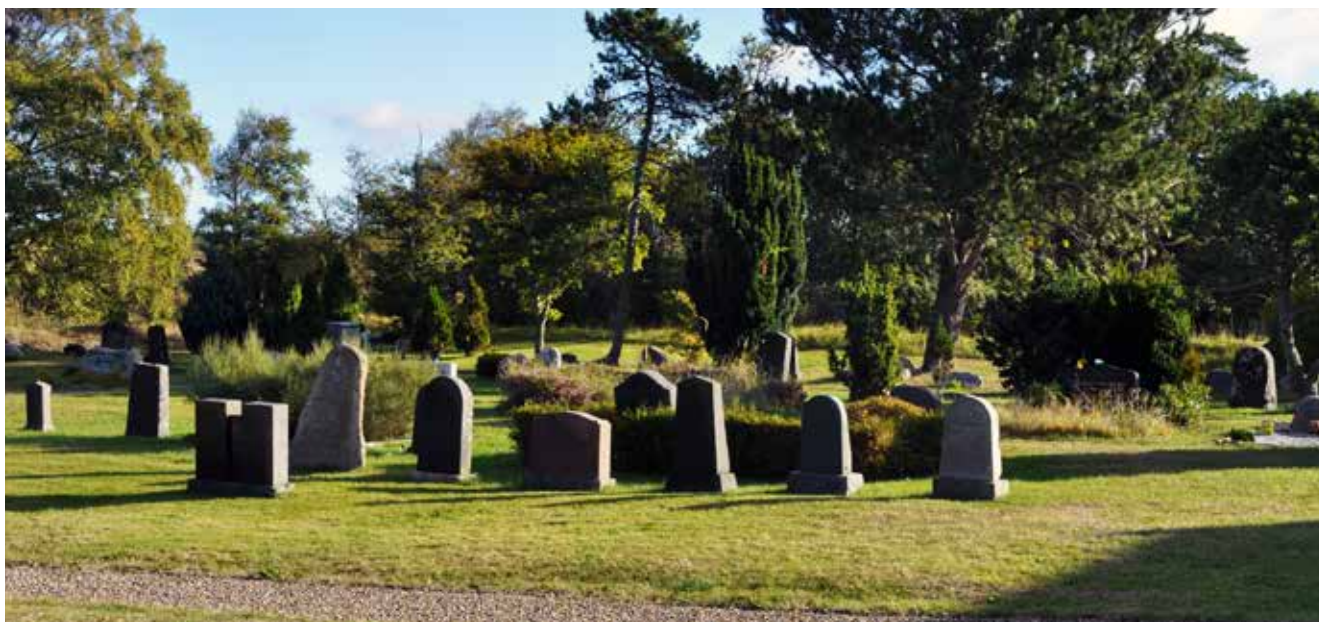
Området, hvori Raabjerg Kirke ligger, er præget af den barske nordjyske natur. Først indenfor de seneste 150 år er flyvesandet blevet tæmmet gennem beplantning, og derfor kan man fortsat finde mange af de oprindelige pionerbeplantninger. Eneste undtagelse herfra er vandreklippen Raabjerg Mile, der vander mod øst.

Raabjerg Kirke er fra middelalderen, og den gik efter reformationen over til kronen i lighed med øvrige danske kirker. I 1758 købte Hans Bugge til Bøgsted Hovedgaard kirken af kongen. Senere købte hans illegitime søn

Christian Jacobsen den, fordi der var prestige i at eje en kirke. Han fik to døtre, der begge blev gift med hver en søn fra gården Sdr. Gaardboe. Kirken forblev i familien Gaardboes eje frem til 1911, hvor den overgik som en selvejende sognekirke.

Kirkegården

Det meste af kirkegården henligger som en naturplæne, og kun ganske få gravsteder er anlagt med thujahække omkring sig. De få hækafrænsede gravsteder virker som fremmedelementer på kirkegården. Ellers fremtræder den som 1800-tallets græskirkegårde, dog er gravstedterne jævnet ud. Eneste senere ændring af kirkegården er påvirkningen af kirkelovene fra 1922 og 1927, der blandt andet havde til hensigt at skabe orden på kirkegården.

Det meste af kirkegården er udlagt i græs og et ophold her, er som at opholde sig i en 100 år gammel tidslomme.

Et af de mere specielle gravminder på kirkegården.

Kirkegårdsdiget er optaget på Danmarks Naturfredningsforenings floraliste over kirkegårdsdiger.

Det ses ved, at gravminderne er placeret i rækker og ikke i tilfældig orden i naturplænen.

Modsat mange tidlige kirkegårdsanlæg er gravminderne orienteret mod stierne, og dermed er kun halvdelen af dem orienteret mod øst.

Kirkegårdsdiget

Kirkegården er omkranset af et gammelt stendige, der er karakteristisk ved den skrånede græsbevoksede bagside mod gravstedsarealet. Gennem årene har plejen af diget været meget ekstensiv, og dermed er der etableret en naturlig flora. Diget er i dag optaget på Danmarks Naturfredningsforenings floraliste over kirkegårdsdiger, fordi det fremtræder med den for området naturlige flora,

indeholdende reliktarter som akeleje, mørk kongelys og rød stenurt.

Gravminder

På kirkegården kan der stadig findes gravminder over familien Gaardboe, som ejede kirken i over 100 år. Helt ude i det nordvestre hjørne af kirkegården findes gravstedet for den kendte og folkekære sanger Aksel Schiøtz, der døde i 1975.

Efter at have oplevet kirkegården og nydt den særegne fornemmelse af at have været tilbage i en over hundrede år gammel tidslomme, gik turen videre mod Skagen. ■

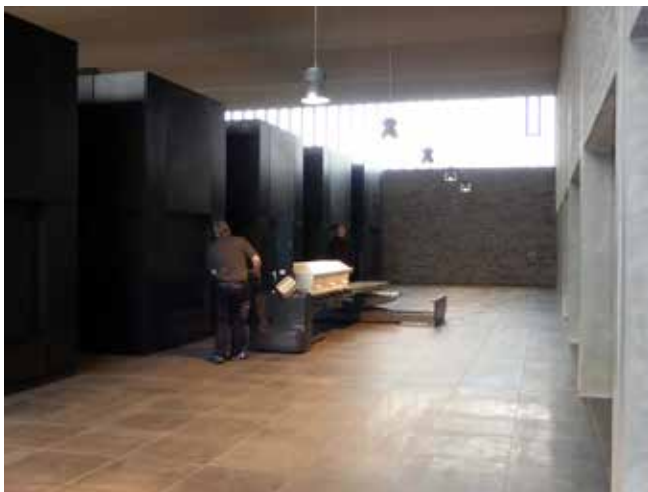
TEMADAG FOR KREMATORIEFORVALTNINGERNE

Den 20. februar 2014 afholder DKL's uddannelsesudvalg en temadag for krematorieforvaltningerne i Benløse Sognegård.

Temadagen henvender sig især til de medarbejdere, der arbejder praktisk med kremering. Temaet er stregkodesystem og etiske overvejelser.

Temadagen foregår omkring Fælleskrematoriet i Ringsted, hvor formiddagen går med indlæg og eftermiddagen er en rundvisning i Fælleskrematoriet.

Temadagen er den 20. februar 2014 og starter kl. 10.00 i Benløse Sognegård (Den gamle skole), hvor der er indlæg og hvor der også bliver serveret frokost. Herefter køres i egne biler til Fælleskrematoriet. Forventes at slutte senest kl. 15.00. Der er plads til 50 deltagere, så det er først til mølle...

Tilmelding

Prisen er 250,00 kr. pr. person.
Tilmelding kan ske på e-mail adm@dkl.dk med angivelse af navne på deltagere. Senest den 10. februar 2014.

BRANDSOFT

Komplette IT-løsninger
til kirker og kirkegårde

www.brandsoft.dk

Industrivej Syd 13 C · 7400 Herning · Tlf. 9928 3565

PRAKTISK UDSTYR I PROFESSIONEL KVALITET

Felco – Löwe – ARS – Silky – Wolf Garten
& meget andet udstyr til det grønne område

AKTUELT
Gyllebo blodmel mod råvildtbid haves i 1 kg
pakninger

Dansk Skovkontor A/S TLF 57 83 01 10
www.dansk-skovkontor.dk

Dansk Skovkontor A/S
Grundlagt 1950

HTF – det solide valg

Danmarks største leverandør af køretøjer til kirkegårde

EVO L

Fås med og uden kabine. Mange udstyrsmuligheder, f.eks. hydraulisk 3-vejs tip.

Minilast

Den trofaste arbejdshest med de mange tilbehørsmuligheder. El, diesel eller benzin.

Stort tilbehørsprogram

Mange muligheder for at udvide funktionaliteten med tilbehør og specialudstyr.

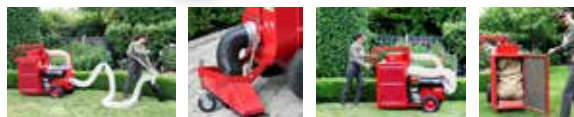

Farmertruck

Robust og stærk maskine. Laster op til 500 kg. El eller benzinmotor.

GODT ARBEJDSMILJØ
Effektivt støvfilter

Løvsuger MK VII

Superstærk løvsuger, der kommer ind overalt – også hvor pladsen er trang. Nem og sikker at arbejde med. Kan betjenes forfra, bagfra og fra siden.

Salg og service i hele Danmark

Se mere: www.htf.as.dk

Kontakt en af vores salgskonsulenter!

Jylland & Fyn: Josef Hart · Tel. 20 92 97 10 · jh@htf-as.dk
Sjælland: Christian Nissen · Tel. 40 34 54 66 · cni@htf-as.dk

HTF A/S
Virkelyst 66
7400 Herning

Tel. 97 11 64 66
Fax 97 11 90 54
Email htf@htf-as.dk

Kør med på 1. klasse året rundt

Hvad er hemmeligheden bag Park? Det er Stigas ægte knækstyring og det frontmonterede klippeaggregat. Det er det, der gør det muligt at køre så ubesværet mellem stier, buske og træer. Og du behøver ikke se dig tilbage, maskinens bagende følger altid i forhjulenes spor. Med det store tilbehørsprogram kan denne redskabsbærer bruges året rundt. Læn dig tilbage og nyd arbejdet.

4WD

Stiga Park Pro 25 4WD

Park Pro er produceret til den professionelle bruger, der bruger den samme maskine til mange opgaver. Park Pro 25 er udstyret med Honda motor, servostyring, knækstyring, hydrostatisk transmission, 125 cm Combi Pro EL aggregat med elektrisk indstilling af klippehøjden samt mulighed for bagudkast eller Multiclip.

71.996,-

inkl. 125 Combi Pro EL

Firehjulstræk
kommer frem overalt

Stiga Park kost

Denne frontmonterede kost er perfekt til at feje løv, sne, grus og andet affald væk. Den kan vinkles til begge sider, og fronthjulet kan justeres, så det får det rigtige tryk mod underlaget. Den har en arbejdsbredde på 100 cm med en børstediameter på 45 cm.

10.396,-

Se mere på www.stiga.dk
Priserne er ekskl. moms

STIGA

GRAVMONUMENTER OG KIRKEGÅRDE PÅ FRIMÆRKER

Tekst og foto af Vagn Andersen, vagn@hoersholmkirkegaard.dk

Julemærke med motiv fra Gråbrødre Kirkegård i Roskilde

Jellingstenen på et dansk mærke fra 1953

Skogskyrkogården i Stockholm

Det lyder måske lidt mærkeligt at det kan have noget med hinanden at gøre, men er man frimærkesamler vil man sikkert støde på mærker med disse motiver.

Det at samle på frimærker har eksisteret siden de første frimærker udkom i 1840 i England. I Danmark fik vi de første mærker i 1851. For mange samlere (filatelist) er det først og fremmest en afslappende hobby, hvor man kan sidde stille og roligt uden stress og studere sine mærker. For nogle er det en sport i at få fat i så mange som muligt og for andre bruges frimærkesamlingen også en som en investering.

Det at samle på frimærker bruges hele verden over og har nok været den hobby, som har haft flest samlere på verdensplan.

Men som årene er gået, har samtlige lande i verden udgivet flere og flere mærker og det med at få samlet komplette

landesamlinger, er blevet betydeligt sværere og dyrere end for bare 20-30 år siden. Det har medført at færre samler på frimærker, og interessen for den form for hobby fænger ikke i samme grad unge mennesker mere; selvfølgelig nok også mest fordi der findes mange andre spændende tilbud, der kan interessere de unge.

Men i takt med der udgives flere og flere mærker, har mange samlere valgt at samle frimærker med motiver i stedet for hele landesamlinger. Og nogle af de mest populære motivsamlinger er frimærker med sport, dyr, fugle, skibe, vindmøller, slotte osv. Hvad en filatelist kan finde på at samle, har næsten ingen begrænsninger. Om der er nogen, som samler på frimærker med kirkegårde og mindesmærker, vides ikke; men det skulle ikke undre. Og muligheden for at få lavet en speciel samling med motiver af kirkegårde eller monumenter er til stede; dem som samler på frimærker kan sikkert nikke genkendende til mærker fra Egypten med de store kongegrave. Men også mange

Napoleons gravmonument
på et arabisk mærke

Et mærke fra USA, hvor
det kan lade sig gøre at
bestille frimærker med
ens egne motiver.

Pyramiderne fra Egypten

andre steder møder man motiver med kirkegårde: Noget af det sidste jeg er faldet over, er et svensk mærke med Skogskyrkogården i Stockholm; Skogskyrkogården som også er udnævnt til verdensarvsmonument af UNESCO. Danmark udgav i 1953 i en serie omkring kongeriget i 1000 år. Et af mærkerne er med vores nok mest kendte gravmonument "Jellingstenene".

Ud over frimærker, bliver der lavet rigtige mange lokale julemærker i Danmark og her er netop vores kirker meget yndet motiv. Men også her støder man imellem på motiver med kirkegårde, blandt andet kan man se det smukke indgangs parti fra Gråbrødre Kirkegård i Roskilde på et af de lokale julemærker fra 1988.

Så skulle der blandt læserne være samlere – så god fornøjelse med at gå på opdagelse...

Skandinavisk Orgelcentrum

Alle kirker fortjener den bedste orgelklang

Flere og flere kirker vælger et **Danhild 25**

Stor klangfylde
Enkel betjening
Variabel tonehøjde
Tidssvarende

Minimale omkostninger
til anskaffelse og drift

Udsving i luftfugtighed
og temperatur påvirker
ikke stemningen

Danhild 25 kirkeorgel

25 stemmer - 2 manualer - fuldt pedalspil

- "Vi skal ikke ofre de der 6 - 8000 kroner på stemning hvert år." Kassereren, Søndbjerg Kirke

- "Der manglede bund under salmesangen, og det er der nu - og det mærkes ved, at salmesangen er blevet bedre helt generelt, siden vi fik det nye orgel installeret."

Knud Jansfort, tidligere organist, Bredsten Kirke,

Danhild 25

Leveres også i mørk eg.
Danhild 25-modellerne
har konkavt pedalspil
som standard

Danhild Hybra Mini

Til kapeller, krematorier og sygehuse er
Danhild Hybra Mini den idéelle løsning!

Hybra Mini
bliver leveret i en
flot sort finish

Pris fra:
DKK 115.000,-
- inkl. moms

28 stemmer - 2 manualer á 61 tangenter
30 toners parallelt pedalspil

Ribevej 38, 7100 Vejle, 75 86 41 00
www.kirkeorgel.dk

LARS-JEP ELLEBY

Selfie...

Tekst og foto af Lars-Jep Elleby, lj@ronnekirkegaard.dk
Kirkegårdsleder, Rønne Kirkegård og Krematorium

Jeg er født og opvokset på Bornholm. Efter gymnasiet flyttede jeg til København, hvor jeg læste til hortonom.

Ud i verden

Da jeg blev færdig fik jeg arbejde som leder på et frølaboratorium, hvor jeg arbejdede i to år. Derefter fik jeg lyst til at komme ud i verden, og rejste sammen med min familie til Etiopien, hvor jeg arbejdede med udviklingsprojekter i 10 år. Det var et særdeles varieret arbejde, hvor jeg bl.a. var involveret i oprettelse af planteskoler, skovrøjsning, kaffeplantager, introduktion af nye landbrugsafgrøder, bedre dyrkningsmetoder, brøndgravning, kanalbyggeri, skolebyggeri og drift, klinikbyggeri og drift, nødhjælp og diverse andet. Det var nogle utrolig spændende år, og det kan absolut anbefales andre at gøre det samme. Det udvider horisonten, og sætter mange ting i et større perspektiv.

Ansæt ved den Lutherske kirke i Etiopien

Når det gælder tilknytning til kirke og kirkegård, så var jeg ansat under den Lutherske kirke i Etiopien, som driver et stort kirkeligt og udviklingsmæssigt arbejde. Kirkegårde er ikke noget man gør så meget ud af i Etiopien, mange steder er der knapt nok en markering af, at der er en kirkegård, og mange steder heller ingen markering af gravsteder. Derimod dyrker man mange steder forfædrene, som man er overbevist om, lever videre i den åndelige verden.

Kirkegårdens kapel, med krematoriet i kælderen. Krematoriet er Danmarks mindste med godt 400 kremeringer om året.

Kontorbygning, der før har været kapel og urnehal.

Renoveret område ved fællesgraven

En noget speciel begravelsesskik

En overgang boede jeg i et meget isoleret område i det sydvestlige Etiopien, hvor man har en noget speciel begravelsesskik. Nemlig at man begraver folk to gange. Det er ikke et særlig udbredt fænomen, men det findes enkelte andre steder i Afrika, på Philippinerne, og enkelte steder i Sydamerika. Første gang begraver man den afdøde på normal vis. Det sker som regel i udkanten af vedkommendes boplads eller mark. Det er ikke noget man gør særlig meget ud af. Anden gang er den rigtige begravelse. Da kommer der folk fra nær og fjern, og der holdes en kæmpefest, som varer i flere dage. Den anden begravelse holdes ofte mange år efter den første, da man skal have sparet rigtig mange penge sammen først. Det skyldes at man skal bespise alle de flere hundrede gæster, lige så længe festen varer. Når tiden så er kommet, graver man de jordiske rester af den afdøde op, og pakker dem ind i et koskind. Det hele lægges ind i en hytte lavet til formålet. Der sættes mad ind til den afdøde, og man spiser sammen med vedkommende. Så kommer alle gæsterne. De begynder en meget speciel dans, hvor mænd og kvinder står på rækker overfor hinanden, og konkurrerer om hvem, der kan hoppe højest. Alle mænd er udstyret med deres Kalashnikov, som affyres flittigt op i luften. Senere lukkes deltagerne ind på bopladsen til afdøde. Alle skal renses rituelt med vand og blod. Så danses der videre rundt om hytten til afdøde, lige til folk ikke orker mere. Når man har gjort det i nogle dage, er det tid til den rigtige begravelse, hvor afdøde hentes ud af hytten og bæres i løb op i bjergene, hvor vedkommende stedes endeligt til hvile. Der

er dog ikke adgang for uindviede til den sidste del af ceremonien, så den har jeg ikke været med til. Alt dette gør man for at afdøde kan blive ført godt ind i den åndelige verden, hvor disse forfædre regerer. Man er utrolig bange for de afdødes ånder, som straffer folk, hvis de ikke følger alle forfædrenes regler.

Barske vilkår

En af de mest barske regler i Tsemai folket, som det hedder, er at man slår sine egne børn ihjel, hvis de får tænder i overmunden før de får dem i undermunden. Denne regel gælder både når børnene får tænder første gang, og når de skifter mælketænder. Godt nok er dette forbudt ifølge landets love, men da man er mere bange for forfædrene end myndighederne, udfører man stadig dette i dag. Vi fandt dog ud af, at børnene ikke nødvendigvis behøvede at blive slået ihjel. Det afgørende var at de aldrig kunne blive set mere i området. Derfor spurgte vi om lov til at få børnene, hvorefter vi kørte dem 100 km. væk, hen til et andet folk, der hellere end gerne ville adoptere disse børn. På den måde er der blevet reddet over 50 børn. Men de fleste forældre tør ikke bruge denne løsning af frygt for lederne i folket. Det er således ganske barske forhold disse mennesker lever under. Så hvis man vil gøre en forskel, er der masser af muligheder ude i den store verden.

Tilbage til Danmark

Sammen med familien vendte jeg tilbage til Danmark for 12 år siden, hvorefter jeg ret hurtigt fik arbejde som kirkegårdsleder på Rønne kirkegård.

Man går rundt om afdødes hytte

De unge mænd i festtøj, klar til dans

Der danses for den afdøde

Der affyres skud udenfor afdødes hytte for at holde det onde væk

Man går ind og spiser sammen med afdøde

En begravelsesceremoni hos Tsemai folket ligner ikke helt det, vi er vant til på de danske kirkegårde.

Kirkegården er på 4,5 ha., der er 5500 gravsteder hvoraf de 4500 er i brug, så det er en ret intensivt udnyttet kirkegård, som kræver megen vedligeholdelse. Vi har også kapel og landets mindste krematorium med godt 400 brændinger om året. Vi er ti ansatte, de fire dog kun om sommeren. Vi har forholdsvis mange typer gravsteder, så der er noget at vælge mellem. De fleste år renoverer vi et stykke af kirkegården, typisk et ældre område med gamle kistegravsteder. Over de sidste år har vi renoveret ved fæl-

lesgraven, og forsøgt at få hele det omliggende område til at hænge bedre sammen. Der er så lavet nye urnegravsteder, som ligger i kanten af store staudebede.

Det gode ved en kirkegård er, at der altid er nye projekter at gå i gang med. Det gælder også i administrationen, hvor digitaliseringen har fyldt en god del af min hverdag. Jeg ser frem til at det kommer til at virke optimalt, også her midt ude i Østersøen. ■

Et batteri. En lader. Passer til alle maskiner

www.stihl.dk

STIHL®

VIKING®

”EN GOD STAUDE TIL KIRKEGÅRDEN”

af Tommy Christensen,
tc@svendborg-kirkegaarde.dk

2014-1

Cimicifuga racemosa bliver ca. 1,5 m. høj og blomstrer i august-september. Foto: H. Zell, GNU Free Documentation Licence.

Cimicifuga – Sølvlys

Denne staude stammer fra Østasien og Nordamerika og der er kun registreret 10 arter. Denne plante varierer fra en ½ til 2 m. i højden under blomstring og trives i næringsrig og fugtig bund i det lyse skovagtige. Sølvlys vokser som enkelt plante og spreder sig ikke, men udvikler sig til en stadig større tue og omplantning er normalt ikke nødvendigt, men tåles fint. Jordstængler som har vinterknopperne liggende lige under jordoverfladen skyder i vækstsæsonen kraftige fjersnitdelte og tandede blade som danner

tætte og frodige løvbuske. Op fra denne kraftige og smukt mørke basis skyder høje forgrenede blomsterstængler, der ender i elegante cremefarvede aks eller sølvlys om man vil. En meget smuk og solitær staude, der med de rette vækstbetingelser, er sunde og uproblematisk; deres højde til trods. Kraftige og stive blomsterstængler gør at planten sjældent vælter.

Sølvlys tåler fra fuld sol til skygge, men blomstringen er rigest i fuld sol og halvskygge. Er voksestedet for tørt får planterne brune bladrande og visner tidligere væk. Sent

blomstrende arter tiltrækker rigtig mange bier og insekter så det er altså ikke bare øjet der bliver fanget. Sølvlys er velegnede til afskæring til smukke buketter og kan man lide duften er især de sent blomstrende arter dejlige i en vase de få dage de står.

I forhold til de enkelte arters højde, er der variation i litteraturen og forskellige kataloger, hvilket kunne indicere at der måske findes flere typer af de enkelte arter, men voksestedet har også betydning på eventuel forskellighed. Sølvlys er uovertruffen som overstander og på kirkegården fanger den som sagt øjet på lang afstand, højt hævet over gravstedshækkene. Sølvlys er en sent blomstrende staude, en smuk del af afslutningen på sommerens blomsterflor. Formering ved deling af ældre planter i maj måned, men arterne kan udmærket frøformeres, dog kræver frøene en kuldeperiode for at spire og det kan tage flere år før frøplanter blomstrer.

En særdeles anvendelig staude til kirkegården som både er smuk i vækstperioden og i særdeleshed under blomstringen. ■

Cimicifuga racemosa 'Atropurpurea' har et rødtligt løv og et rosa skær på blomsterne. Foto: Schnobby, GNU Free Documentation Licence.

Champost®

PÅ KIRKEGÅRDEN:

- LET AT PASSE
- GRAVPLADSEN SMUK
- JORDEN NATURGØDET
- UKRUDT KVÆLES
- JORDEN PORØS

Champost® BigBag

Gratis levering
direkte til
kirkegården.

(gælder kun ved brofaste øer)

Stort udvalg
www.champost.dk

Champost® Jordforbedring

Læg et 3-5 cm. tykt lag Champost® Jordforbedring ved hække og omkring buske og træer.

- forhindrer ukrudt i at spire
- gødning nok til hele året
- mindre fordampning
- mange orm
- masser af microliv
- meget humus i jorden

Champost.dk
Telefon 96 19 18 80
sg@champost.dk

§ PARAGRAFFEN

Af Jens Dejgaard Jensen, jdj@hvejsel.eu

Fredsduen kan have god grund til at hænge med næbbet, når arvingernes uenighed om ejerskab og brugsret til et gravsted udvikler sig til en bitter strid.

Strid om gravsten

Bitter strid kan opstå mellem pårørende efter en begravelse. Hvem må egentlig gøre hvad på et gravsted? En sag, hvor den ene part – mod den anden parts ønske – ændrede en gravsten på et familiegravsted, blev afgjort i landsretten. Afgørelsen viser også, at kirkegårdsadministrationerne skal respektere de nærmeste pårørende på lige fod med de brugsberettigede.

Brugsret til et gravsted - hvad er det?

Begrebet brugsret defineres i Kirkeministeriets cirkulære 168 af 5.8.1977 (uddrag): ” Brugsretten til et gravsted giver indehaveren (gravstedsbrugeren) ret til at råde over dette i overensstemmelse med de bestemmelser herom, der indeholdes i lovgivningen, kirkegårdsvedtægten og gravstedsbrevet. Han kan - med den nævnte begrænsning - lade gravstedet indhegne og beplante samt forsyne

med mindesmærker, ligesom han kan lade lig og urner jordfæste i dette. Han træffer bestemmelse om gravstedets vedligeholdelse og om eventuel fornyelse af brugsretten. Afdødes i testamentsform eller på anden måde udtrykkeligt tilkendegivne ønsker angående gravstedets indretning og vedligeholdelse m.v. bør dog - så vidt det er muligt - efterkommes.

Tilkommer brugsretten flere i forening, kræves der enighed mellem de pågældende om væsentlige dispositioner over gravstedet såsom foretagelse af begravelser, flytning af lig og urner, anbringelse, ændring eller fjernelse af mindesmærker og ændring af gravstedets anlægsplan.” De brugsberettigede til et gravsted kan være en ganske omfattende skare efterkommere af de begravede. Hyppige misforståelser er ”Det er mig der bestemmer, for jeg har betalt det hele!” Og: ”Mit navn står på gravstedsbrevet, så det er mig der bestemmer!”

Sagen om gravstenen

I et familiegravsted hvor søn A og datter C's forældre er begravet, bliver en af de brugsberettigede arvinger (søn A) begravet – han er gift med B. A's søster C er også blandt de brugsberettigede arvinger til gravstedet.

C lader senere en gravsten ændre – det bliver enken B meget opbragt over, som nær pårørende til den sidste begravede (A). Og sagen bliver behandlet i både by- og landsret.

Landsrettens ord

”Landsretten finder herefter, at B sammen med de øvrige nærmeste pårørende, herunder C, har en fælles brugsret til gravstedet. De ændringer, som C har foranlediget foretaget af gravstedet, er af en sådan væsentlig karakter, at samtykke var fornødent fra de øvrige nærmeste pårørende, herunder navnlig B. Landsretten bemærker i den forbindelse, at uanset at C på tidspunktet for ændringen var i besiddelse af et gravstedsbrev, kunne hun ikke have en berettiget forventning om, at hun kunne råde uden at indhente samtykke fra bl.a. B. Med denne begrundelse tager landsretten B's påstand om betaling af 13.700 kr. til følge.”

Afgørelsen er jo klokkeklar – men også med en interessant detalje. Hvis man nærlæser cirkulære 168, afsnit III C, vil man se at person B ikke tillægges brugsret. Dette går landsretten imod andetsteds i domsudskriften: ”Under hensyn til tidligere praksis finder landsretten imidlertid uanset den nævnte bestemmelse, at retten til et gravsted tilkommer de nærmeste efterladte, herunder såvel fællesbørn af første ægteskab og ægtefælle af andet ægteskab, i dette tilfælde B. Det er uden betydning, til hvem et gravstedsskøde er udstedt.”

Læs også ”Fra redaktionen” på bagsiden. ■

Kilde: Dom afsagt 8. november 2013 af Vestre Landsrets 14. afdeling i ankesag V. L. B-2854-12. (I artiklen og citaterne er navnene udeladt)

III. Brugsrettens overførelse ved arv.

A. Var afdøde eneberettiget til et gravsted, tilfalder brugsretten afdødes arvinger efter loven, uanset om disse iøvrigt tager arv efter afdøde. Er der blandt arvingerne en efterlevende ægtefælle, får ægteparrets fællesbørn dog først brugsret til gravstedet efter den længstlevende ægtefælles død. Efterlod afdøde sig særbørn, tilkommer brugsretten den efterlevende ægtefælle og særbørnene i fællesskab. Foranstående regler gælder kun, hvis afdøde ikke havde truffet anden bestemmelse. Derimod er det uden betydning, om afdøde begravnes i gravstedet.

B. Erhverves der i forbindelse med dødsfaldet brugsret til et gravsted for boets midler, finder de under A anførte bestemmelser tilsvarende anvendelse.

C. Havde afdøde retten til et gravsted sammen med andre, falder afdødes andel i brugsretten ligeledes i arv til arvingerne efter loven, dog således at en efterlevende ægtefælle ikke får ret til gravstedet. Dette gælder, uanset om afdøde begravnes i gravstedet. Havde afdøde brugsretten sammen med en tidligere i gravstedet begravet ægtefælles særbørn, og levede afdøde ved dødsfaldet i ægteskab, falder afdødes andel i retten til gravstedet dog i arv til den efterlevende ægtefælle, såfremt afdøde begravnes i gravstedet.

Uddrag af Kirkeministeriets cirkulære 168 af 5.8.1977

Hvis du har et spørgsmål, du gerne vil have svar på – eller et godt eksempel på spørgsmål og svar, der kunne have interesse for andre, så send det gerne til redaktionen på lene.bladet@mail.dk eller kontakt en af redaktionens medlemmer.

Giant & IHI - et stærkt makkerpar til kirkegårde

”Vi udvælger maskiner der lever op til en lang række krav om både miljø, sikkerhed og arbejdsmiljø. Giant har levet op til vores krav gennem mange år.”
Peter Porup, OKNygaard

”Vi har prøvet andre mærker men vender tilbage til IHI. Komfort, udsyn og kvalitet ligger mine medarbejdere og jeg vægt på.”
Bo Kjelkvist, Kjelkvist A/S

GIANT D204SW

- Motor 20 hk
- Løftekraft 1100 kg
- Egenvægt 1000 kg
- Parallelføring på løftearm
- Frem/bak i joystick
- 4 hjulmotorer med el-hydraulisk diff.spærre

IHI 19 VXT

- Med eller uden kabine
- Gravedybde 2,46 m.
- Kan leveres med udskud
- Egenvægt 1,9 ton
- Maskinbredde 0,98-1,31m

**Brdr. Holst
Sørensen A/S**

Kontakt

Julius Bjerg
mobil · 40 33 26 61
(Nord-, Midtjylland,
Sjælland og Bornholm)

Christian Petersen
mobil · 25 75 71 45
(Sønderjylland og Fyn)

KORT NYT

1

Alternative kirkegårdsmedarbejdere

Washington D.C.'s Historic Congressional Cemetery har taget alternative midler i brug for at komme ukrudtet til livs. I løbet af sommeren 2013, blev der "ansat" ca. 70 geder. I løbet af en uges tid, fik gederne bugt med efeu og al anden (u)ønsket vegetation på det ca. 14 hektar store kirkegårdsareal. Gedeflokkens dagsløn var på 750 \$ (ca. 4.120 kr.)

Gederne udlejes af firmaet Eco-Goats, der ejes af Brian Knox. Han bruger sine sommerferier på at udleje gederne til diverse "oprydningsarbejder", men han vil dog ikke tage æren for at have opfundet konceptet: "Det er jo en ældgammel og verdenskendt teknologi" siger han...

Kilde: www.usnews.nbcnews.com

2

Hæderspris til Palle Kristoffersen

Palle Kristoffersen har fået tildelt Havekulturfondens Hæderspris 2013. Hædersprisen blev overrakt af Havekulturfondens formand, Ivan Hyllested Pedersen. Ud over æren består prisen af figuren "De kurtiserende traner" og en check på 25.000 kroner.

Palle Kristoffersen tildeles prisen for sin mangeårige forskning i bytræers produktion, etablering, vækst og pleje, samt for sin evne til at formidle resultaterne af denne forskning på en enkel og forståelig måde.

Havekulturfondens Hæderspris er blevet uddelt hvert år siden 1993 og gives til personer, der i særlig grad har virket for Havekulturens fremme, idet ordet 'have' tages i videste betydning som beplantning i forbindelse med bebyggelse. Prisen blev første gang uddelt til Søren Ryge Petersen og er siden gået til bl.a. Claus Dalby og Poul Erik Brander.

3

Lettere at dø digitalt

Aftercloud er et dansk firma, der tilbyder sikker og korrekt lukning af den afdødes konti på de sociale medier Facebook, Instagram, LinkedIn og Twitter. Hvis man ikke kender den afdødes adgangskode til siderne på de sociale medier, kan det være ganske besværligt, at få siderne lukket ned, eller at få adgang til indholdet. Firmaet tilbyder også at samle indholdet fra siderne; dvs. tekst, video og billeder og oprette en privat digital mindeside. Man kan se mere på www.aftercloud.eu.

4

Microchips i gravminder

Kirkegårdene i Johannesburg i Sydafrika er hårdt plaget af tyverier. Hver måned stjæles mellem 15 og 20 marmorgravminder fra byens i alt 36 offentlige kirkegårde; på trods af at flere kirkegårde er forsynet med bevægelsessensorer og tilses af sikkerhedsvagter.

Det omfattende problem, har nu fået myndighederne til at iværksætte et pilotprojekt på 2 af byens kirkegårde. De pårørende får tilbudt muligheden for at sætte en microchip i gravmindet. Microchippet sender et signal, hvis der bliver flyttet med gravmindet. Signalet udløser en høj alarm på selve kirkegården og der sendes en besked til ejerens telefon eller til et alarmselskab. Projektet sættes i gang i starten af 2014 og kaldes Memorial Alert. Udgiften betales af de pårørende, men prisen for denne tjeneste er endnu ikke oplyst.

Firmaet bag Memorial Alert overvejer at udvide microchippet med en sporingsenhed.

Kilde: www.theguardian.com

5

Betaling via PBS /Nets

Kontingent opkrævning for FDK's medlemmer vil blive udsendt medio marts måned. For at efterkomme adskillige opfordringer, arbejder FDK's sekretariat lige nu på, at man fremover får mulighed for at tilmelde sig PBS. Den tekniske løsning er ikke helt på plads endnu; derfor har vi skubbet kontingentopkrævningen for 2014, så FDK's medlemmer kan nå at få glæde af denne mulighed allerede i år.

Vi forventer, at KIRKEGÅRDEN's abonnenter vil få samme mulighed, når opkrævningen for næste års abonnementet sendes ud i starten af 2015.

6

Rådgivning om anmeldelse af arbejdsskader

Den 1. januar 2014 overtog Forsikringsenheden rådgivningen omkring anmeldelser af arbejdsskader for folkekirkens ansatte. Det betyder, at al rådgivning til menighedsrådene vedrørende anmeldelse af arbejdsskade nu er samlet i Forsikringsenheden. Rådgivningen består primært i at vejlede menighedsrådene om, hvordan en arbejdsskade anmeldes elektronisk via Easy (Elektronisk anmeldelse af arbejdsulykker). Selve processen i anmeldelsen er uændret og foregår fortsat via Easy.

- Det er fortsat arbejdsskadestyrelsen, der træffer afgørelse om, hvorvidt skaden er en arbejdsulykke. Se mere på www.ask.dk.
- Det er fortsat Arbejdsmarkedets Erhvervssygdomssikring, som er forsikringsselskab på erhvervssygdomsområdet. Se mere på <http://www.atp.dk/X5/wps/wcm/connect/ATP/atp.dk/erhverv/sik/aes>

7

Satsen for kørselsgodtgørelse er faldet

Skatterådet har fastsat nye satser for skattefrie befordrings-

godtgørelse for 2014, og pga. de lidt lavere benzin/ dieselpriser, er satsen faldet en smule. Ved kørsel i egen bil mellem arbejdssteder, til møder, kursus mv., får man i 2014 godtgjort 3,73 kr. pr. kørt kilometer. Kører man mere end 20.000 km. pr. år, falder satsen til 2,10 kr. pr. km. I 2013 var satsen for kørselsgodtgørelse 3,82 kr. pr. kørt kilometer (op til 20.000 km. pr. år).

Hvis man kører på egen cykel, knallert, 45-knallert eller scooter, er satsen uændret i forhold til år 2013 og ligger fortsat på 0,51 kroner pr. kørt kilometer.

8

Trost und Gedenken

Den tyske udstilling Trost und Gedenken har holdt flyt-tedag. Den er nu rykket til Münster i Nordrhein-Westfalen og afholdes i stedet i dagene 27. – 29. November 2014. Udstillingen omfatter bl.a. gravminder, pleje af gravsteder, udsmykning af gravsteder, samt maskiner og teknik. I løbet af udstillingen afholdes en række seminarer og der vil være specialudstillinger med gravminder og beplantning på gravsteder.

Udstillingen afholdes i:
Messe und Congress Centrum Halle Münsterland GmbH
Albersloher Weg 32
48155 Münster

Man kan se mere på www.trost-und-gedenken.de

9

Velkommen til nye kolleger

Kjeld Christiansen er tiltrådt som Kirkegårdsleder den 1. december på Helsingør Kirkegård.

KALENDEREN

20. februar 2014

DKL afholder temadag for krematorieforvaltningerne

Temadagen afholdes i Benløse Sognegård og på Fælleskrematoriet i Ringsted. Temaet er stregkodesystem og etiske overvejelser. Tilmelding kan ske på e-mail adm@dki.dk senest d. 10. februar 2014.

25. - 27. februar 2014

Lederkursus på Vissenbjerg Storkro

FDK afholder kurset "Lederen og medarbejderne" (Modul 2). Se mere på www.danskekirkegaarde.dk

17. - 19. marts 2014

Arbejdsmiljøuddannelsen

Den lovpligtige uddannelse for medlemmer i arbejdsmiljøorganisationen, afholdes på Vejle Center Hotel. Tilmelding kan ske ved henvendelse til Landsforeningen af Menighedsråd på telefon 87 32 21 33, eller på www.menighedsraad.dk

19. marts 2014

Kirkegårdskonferencen på Hotel Nyborg Strand

Temaet er 'En naturlig udvikling'. Se mere herom i bladet. Tilmelding senest d. 10. marts på www.ign.ku.dk/kirkegaard

26. - 28. marts 2014

Lederkursus på Vissenbjerg Storkro

FDK afholder kurset "Personalejura, forvaltning og økonomistyring" (modul 4). Se mere på FDK's hjemmeside www.danskekirkegaarde.dk

12. - 14. maj 2014

Arbejdsmiljøuddannelsen

Den lovpligtige uddannelse for medlemmer i arbejdsmiljøorganisationen, afholdes på Tune Kursuscenter. Tilmelding kan ske ved henvendelse til Landsforeningen af Menighedsråd på telefon 87 32 21 33, eller på www.menighedsraad.dk

16. - 17. juni 2014

Årsmøde for Foreningen for Kirkegårdskultur

Foreningens traditionsrige årsmøde finder sted i Lolland-Falsters stift, og begynder sidst på eftermiddagen mandag den 16. juni. Nærmere detaljer følger, når planlægningen er færdig.

8. - 10. september 2014

Årsmøde for FDK og DKL

Årsmødet 2014 afholdes i Svendborg på Hotel Svendborg.

15. - 17. september 2014

Arbejdsmiljøuddannelsen

Den lovpligtige uddannelse for medlemmer i arbejdsmiljøorganisationen, afholdes på Tune Kursuscenter. Tilmelding kan ske ved henvendelse til Landsforeningen af Menighedsråd på telefon 87 32 21 33, eller på www.menighedsraad.dk

24. - 26. november 2014

Arbejdsmiljøuddannelsen

Den lovpligtige uddannelse for medlemmer i arbejdsmiljøorganisationen, afholdes på Tune Kursuscenter. Tilmelding kan ske ved henvendelse til Landsforeningen af Menighedsråd på telefon 87 32 21 33, eller på www.menighedsraad.dk

27. - 29. november 2014

Trost und Gedenken

Udstillingen Trost und Gedenken afholdes i Münster. Udstillingen omfatter bl.a. gravminder, pleje af gravsteder, udsmykning af gravsteder, samt maskiner og teknik. Man kan se mere på www.trost-und-gedenken.de

JMM GROUP
MASKINER OG UDSTYR, DER LETTER ARBEJDET

WEIDEMANN
YANMAR
AMMANN
HTI

Weidemann mini- og kompaktlæssere kommer i flere størrelser og med masser af forskelligt udstyr til det daglige arbejde på kirkegården.

Tilmeld dig vores nyhedsbrev på stemas.dk og modtag gode råd, nyheder, kampagner mv.

Syddjylland/Fyn 2025 8898 Nordjylland 3031 1153
 Vestjylland 2142 6676 Sjælland 4030 7549
 Midtjylland 2032 7034

MARKEDETS STÆRKESTE PARTNER
www.stemas.dk
stemas@stemas.dk

STEMAS
 member of JMM GROUP, Scandinavia

Medlem af Maskinleverandørernes det blå stempel

Træ
 -beskæring
 -plantning
 -fældning
 -flytning
 rodfræsning og rådgivning

KS Tree Care ApS
 Ingegårdsvej 11 · 4340 Tølløse
www.ks-treecare.dk
 E-mail: ks@ks-treecare.dk

Steen Kristensen Tlf.: 59 18 50 77
 Kim Poulsen Tlf.: 43 45 11 90

Kirkegårdskort

– Opmåling
 – Korttegning med EDB
 – Informationssystemer
 – Fremtidssikring

– Rådgivning
 – Nummerering
 – Protokoller

Landinspektørcentret A/S
 Nygade 46, 7400 Herning, Tlf. 97 123688

Foreningen af Danske Kirkegårdsledere

Formand:

Klaus Frøderiksen, Garnisons Kirkegård
 Tlf. 3542 7951
 E-mail: klaus@garnisonskirkegaard.dk

Sekretariat:

Vagn Andersen, Hørsholm Kirkegård
 Tlf. 4586 0584 - Fax 45 86 41 57
 E-mail: kontor@danskekirkegaarde.dk

Se mere på www.danskekirkegaarde.dk

Fremsendelse af annoncer og artikler

Annoncer (reproklart materiale) skal helst afleveres som PDF-filer, for at undgå fejl i forbindelse med annoncens opsætning i bladet.

Billeder, der skal ledsage artikler, skal helst ikke lægges ind tekstdokumentet, men sendes separat. Det giver en bedre billedkvalitet i det trykte blad.

Danske Krematoriers Landsforening

Formand:

Allan Vest, Hjørring Kirkegård
 Tlf. 9890 0555 – 2178 0367
 E-mail: allan@hjoerringkirkegaard.dk

Næstformand og teknisk udvalg:

Tom Olsen, Fælleskrematoriet Sjælland
 Tlf. 26 86 02 01
 E-mail tom@motka.dk

Kursusudvalg:

Erik Bach, Aarhus kirkegårde
 Tlf. 89 40 27 60 – 29 20 81 58
 E-mail eb@aarhus.dk

Tommy Christensen, Svendborg kirkegårde
 Tlf. 62 21 05 33 – 20 41 61 86
 E-mail tc@svendborg-kirkegaarde.dk

Se mere på www.dkl.dk

Tidsskriftet 'KIRKEGÅRDEN'

Udkommer 6 gange årligt i samarbejde mellem FDK – Foreningen af Danske Kirkegårdsledere og DKL – Danske Krematoriers Landsforening

Oplag: 1.100 stk.

Abonnement: Kr. 320,- pr. år (400,- kr. pr. år for abonnenter udenfor Danmark)

Kontakt:

Lene Halkjær Jensen, Humlebæk Kirkegård
 Tlf. 2624 7228 – Fax 4919 1142 – E-mail: lene.bladet@mail.dk

Udgivelser og deadlines i 2014

Nr. 1, februar 2014
 Nr. 2, april 2014 20. marts 2014
 Nr. 3, juni 2014 20. maj 2014
 Nr. 4, august 2014 20. juli 2014
 Nr. 5, oktober 2014 15. september 2014
 Nr. 6, december 2014 15. november 2014

Bladet forventes at udkomme ca. en måned efter deadline.

Annoncepriser

1 side kr. 3.500,-
 1/2 side kr. 2.500,-
 1/4 side, stående kr. 1.500,-
 1/4 side, liggende kr. 1.500,-
 1/8 side kr. 1.000,-
 Visitkort kr. 900,-

Ved 3 indrykninger pr. år gives 5 % rabat
 Ved 6 indrykninger pr. år gives 10 % rabat
 Priserne er eks. moms.

FRA REDAKTIONEN

"Arvingerne" er et af tidens mest sete TV-serier. DR følger op med tema-udsendelser fra den virkelige verden om arvestridigheder, der – set udefra – kan have groteske dimensioner.

Arvefølge og ejerskab til gravsteder kan være et minifyldt farvand, hvor kirkegårdsforvaltningen skal holde kursen – det er en vigtig opgave at afmontere konflikter, f.eks. ved at give korrekt og præcis rådgivning om regler og procedurer omkring brugsret til gravsteder.

Men selv den bedste rådgivning er ikke altid nok – det viser "Paragraffen" i dette nummer af KIRKEGÅRDEN. Sagen om en konflikt mellem en enke og svigerinden, der blev optaget til dom i to retsinstanter, forekommer – set udefra – som et stort anlagt slagsmål om en lille sag. Sagsomkostningerne har givetvis været betydeligt større end erstatningen på 13.700 kr. for en gravsten.

Men kærlighed, jalousi, had, såret stolthed, mangel på gensidig respekt, og andre stærke følelser, kan

være stærkere end pengenes magt. Det bliver vi i kirkegårdsforvaltningerne af og til vidne til, og vi kan også ved uoverlagte bemærkninger selv blive involveret i konflikten.

Derfor anbefaler vi endnu engang i disse spalter: Benyt FDK's kurser – det giver netværk og faglig indsigt. Brug din ERFA-gruppe – vi kan altid få et godt råd fra en kollega. Læs Kirkeministeriets cirkulære 168 fra 1977 om brugsret til gravsteder – og når du har læst den, så læs den igen. Den er præcis nok, men skrevet i tung kancellistil med enormt mange kommaer og næsten ingen punktummer.

Har du forstået cirkulæret? Så skal du lige være opmærksom på omtalte landsretsdom, som også tildeler brugsret til enken, som ifølge cirkulære 168 ikke har nogen brugsret...

Redaktionen håber at alle vore læsere og annoncører er kommet godt i gang med det nye år. Vi ses til kirkegårdskonferencen i marts, og forhåbentlig i alle mulige kollegiale sammenhænge.

Claudisvej 18, Dk-7430 Ikast, Telefon: +45 86865999, www.jessing.eu, info@jessing.eu

siden 1982

**FORNYELSE
MED RESPEKT
FOR TRADITION**

Se flere produkter på:
www.jessing.eu

JESSING
ops